

DÖVLƏT İNHİSARLARI RƏQABƏTƏ AÇILACAQ

— Dövlətin müstəsna iştirak etdiyi bəzi bazarların və xüsusi tənzimlənən infrastruktur sahələrinin mərhələli şəkildə rəqabətli bazar modelinə keçirilməsi imkanları araşdırılacaq. Milli Fəaliyyət Planına əsasən, 2028–2029-cu illərdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan tədbirlərlə rəqabətə açılması mümkün olan məhsul və xidmət bazarları müəyyənəldiriləcək.

SƏHİFƏ 6-da

— Bu proses dövlət inhisarlarının tam və ya qismən özəlləşdirilməsini, özəl sektorun bazara çıxış imkanlarının genişləndirilməsini və idarəetmədə yeni modellərin tətbiqini gündəmə gətirir. Xüsusilə poçt, internet infrastruktur, yol tikintisi, enerji istehsalı və digər xidmət sahələrində rəqabətin yaradılması imkanları müzakirə olunur.

BAKİ-BRÜSSEL XƏTTİNDƏ YENİ İQTİSADI GÜNDƏM

— Azərbaycanın Aİ ilə münasibətlərinin 30 illiyi tamamlanır. Bu müddət ərzində münasibətlərdə müəyyən dalğalanmaların yaşanmasına baxmayaraq, iqtisadi sahədə əməkdaşlıq hər zaman prioritet təşkil edib.

SƏHİFƏ 3-də

DÜŞÜNƏN ALQORİTMLƏR, PASSİVLƏŞƏN BEYİNLƏR

— Süni intellekt işimizi asanlaşdırır və vaxta qənaət edir. Ancaq bu rahatlığın başqa tərəfi də var. Bu gün qarşımıza çıxan ən sadə sualın cavabını belə düşünmək və araşdırmaq əvəzinə, birbaşa ondan soruşuruq.

SƏHİFƏ 12-də

SİĞORTA VAR, BƏS MƏMƏNUNLUQ?

— İcbari tibbi sığortanın tətbiqindən keçən müddət ərzində yeni reallıqlar yaranıb. Bu reallıqlar fonunda həm vətəndaşlar, həm də həkimlər tərəfindən səsləndirilən narazılıqların şahidi olmaqdaıyq.

SƏHİFƏ 8-9-da

‘KASPI’ QƏZETİ 1881-Cİ İLİN YANVARINDAN NƏŞR OLUNUR. QƏZETİN ÇAPI 1999-CU İLDƏ BƏRPA OLUNUB

Kaspi

ÜÇ ƏSRİN QƏZETİ

24 OKTYABR ŞƏNBƏ 2026 № 40 (4291)

Qiyməti - 60 qəpik

www.kaspi.az

AZAD OLUNMUŞ ƏRAZİLERDƏ BİR MİLLİ PARK, BİR QORUQ

AZAD QARABAĞIN YASIL GÜNDƏLİYİ

Azərbaycan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yalnız quruculuq işləri aparmır. Bu ərazilərin işğal dövründə məruz qaldığı ekoloji fəsadların da kompleks həlli həyata keçirilir, tarixi yaddaşımızla bağlı qərarlar qəbul olunur.

QARABAĞ MİLLİ PARKI YARADILIB

Bugünlərdə Prezident İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış sərəncamla Qarabağ Milli Parkı yaradılıb. Sərəncamda Azərbaycan Respublikasının Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının tarixən zəngin və özünəməxsus təbii irsə malik olduğu bildirilib.

MƏŞĞULLUĞUN HƏLLİNƏ CİDDİ TÖHFƏ

Məlum sərəncamlar Böyük Qayıdış çərçivəsində öz doğma yurdlarına qayıdan sakinlərin məşğulluq problemlərinin həllinə də müsbət təsir göstərəcək. Turizm potensialının inkişafı həm də əlavə və sabit iş yerlərinin yaradılması deməkdir.

SƏHİFƏ 4-də

Fransa etirazların mərkəzində yer alır

AVROPA ETİRAZLAR DALĞASINDA

— Fransada baş verən iğtişaşlar Avropanın gələcəyi ilə bağlı kəskin müzakirələrə səbəb olub. ABŞ-nin Vitse-prezidenti Cey. Di. Vens qitədəki liberal hökumətləri miqrasiya siyasətinin nəticələrinə görə ittiham edib, İlon Mask isə baş verənləri “vətəndaş müharibəsi” kimi qiymətləndirib.

SƏHİFƏ 5-də

SUBSİDİYA DA ARTIR, İDXAL DA

— Azərbaycanda buğda istehsalına milyonlarla manat dövlət dəstəyi göstərilir, məhsuldarlıq artırılır, yeni subsidiya mexanizmləri tətbiq olunur. Buna baxmayaraq, ölkənin buğda idxalına ehtiyacı azalmaq əvəzinə artır.

SƏHİFƏ 13-də

“GLOBAL MEDIA GROUP”UN NÖVBƏTİ AKSIYASI

— “Global Media Group” ETSN-nin dəstəyi ilə oktyabrın 22-də ənənəvi ağacəkmə aksiyasını həyata keçirib. “Yaşıl gələcək birlikdə kök salır” şüarı altında təşkil olunan aksiya Müşfiqabad qəsəbəsində baş tutub.

SƏHİFƏ 10-da

SƏRGİ SALONUNDAKI ÜMİD VƏ TƏRƏDDÜD

— Bugünlərdə keçirilən XII Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisi nəşriyyatları, yazarları və oxucuları bir araya gətirir. Amma tədbirin Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına real təsirini yetərli saymayanlar da az deyil.

SƏHİFƏ 15-də

SOCAR-“Eni” əməkdaşlığı müzakirə edilib

SƏHİFƏ 10-da

Şişən hesab, kiçilən etibar

SƏHİFƏ 11-də

Yumurta bazarında mövsümi dəyişiklik

SƏHİFƏ 14-də

Kartdan-karta köçürmələr bahalaşacaq?

SƏHİFƏ 7-də

Azarkeşlər stadionlara qayıdır

SƏHİFƏ 16-da

İlham Əliyev Hindistanın XİN başçısını qəbul edib

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 23-də Hindistanın xarici işlər naziri Subrahmanyam Caysankarı qəbul edib.

“Report” xəbər verir ki, qonaq, ilk növbədə, Hindistan Prezidenti Draupadi Murmunun və Baş nazir Narendra Modinin salamlarını dövlət başçısına çatdırıb. O, Azərbaycan Prezidenti ilə Hindistanın Baş naziri arasında Bışekdə keçirilmiş görüşü xatırladaraq ölkəmizə Baş nazir Narendra Modinin tapşırığına əsasən səfər etdiyini bildirib.

Prezident İlham Əliyev Hindistanın Baş naziri Narendra Modi ilə Bışekdə keçirilmiş görüşünü və həmin görüş zamanı aparılmış fikir mübadiləsini məmnunluqla xatırlayıb. Prezident İlham Əliyev Hindistanın xarici işlər nazirinin Baş nazir Narendra Modinin tapşırığı əsasında Azərbaycana səfərini yüksək qiymətləndirərək, bunun ikitərəfli münasibətlərin mövcud vəziyyətinin və inkişaf perspektivlərinin müzakirəsi baxımından əhəmiyyətini qeyd edib.

Görüşdə Azərbaycan ilə Hindistan arasında münasibətlərin mövcud vəziyyətinə dair ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb, qarşılıqlı maraq doğuran sahələrdə əməkdaşlığın inkişafı üçün geniş imkanların olduğu vurğulanıb.

Azərbaycanın və Hindistanın Qlobal Cənubun bir hissəsi olaraq beynəlxalq gündəlikdə duran, o cümlədən Qlobal Cənub ölkələrini narahat edən bir sıra məsələlərə dair oxşar maraqlardan çıxış etdikləri qeyd olunub. Bu xüsusda siyasi, iqtisadi-ticari, yüksək texnologiyalar, mədəni, humanitar və digər sahələrdə ikitərəfli əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri müzakirə edilib.

Söhbət zamanı beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın əhəmiyyətinə toxunuldu. Həmçinin ikitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsi məqsədilə siyasi təmasların intensivləşdirilməsinin, müxtəlif səviyyələrdə qarşılıqlı səfərlərin, o cümlədən iqtisadiyyat və biznes nümayəndə heyətlərinin səfərlərinin həyata keçirilməsinin vacibliyi vurğulanıb.

ANKARADAN VACİB ZƏNG

Siyasi iradə özünü ictimai müstəvidə də büruzə verməli, ölkəmizin həssas məqamları dövlətlərarası münasibətlərdə mütləq şəkildə nəzərə alınmalıdır.

F.ABASOĞLU

Azərbaycan və Türkiyə arasındakı münasibətlərdə yaşanan bəzi proseslər diqqət çəkir. Xüsusilə, Nazirlər Kabinetinin təhsil müəssisələrində vahid geyim qaydaları ilə bağlı qərarının tətbiqi sosial şəbəkə seqmentində qarşılıqlı müzakirələrə yol açdı. Bu müzakirələrin digər müstəvilərə də sıçraması fonunda ikitərəfli əlaqələrin mövcud durumu və çərçivəsi müzakirə mövzusu oldu.

TÜRKİYƏ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVƏ ZƏNG EDİB

Bir neçə gün əvvəl Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə zəngi iki ölkə liderinin mövcud durumu yenidən ələ alması üçün bir fürsət yaratdı. Telefon danışığı zamanı dövlət başçıları Azərbaycan-Türkiyə ikitərəfli münasibətlərini, regional və global məsələləri müzakirə ediblər.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan ilə Türkiyə arasında qardaşlıq münasibətlərinə əsaslanan əməkdaşlığın bundan sonra da daha yüksək səviyyəyə qalxacağına əminliyini ifadə edib. Türkiyə Prezidenti Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının 35-ci ildönümü münasibətilə təbriklərini bir daha çatdırıb və Prezident İlham Əliyevi Ankarada keçiriləcək Türk Dövlətləri Təşkilatının 13-cü Zirvə Görüşünə dəvət edib.

Prezident İlham Əliyev öz növbəsində Azərbaycan-Türkiyə qardaşlıq münasibətlərinin bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Qarşılıqlı etimadı zədələyən addımlar

Təbii ki, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin xarakteri onu digər ölkələrlə qarşılıqlı əlaqələrdən fərqləndirir. Belə ki, mövcud yaxınlıq hər iki tərəfdə Bakı-Ankara əlaqələrinə ciddi ictimai dəstəklə müşahidə olunur. Bu səbəbdən Türkiyə tərəfindən ölkəmizə qarşı siyasi və informasiya müstəvisində yönələn hansısa ittiham dərhal öz əksini ictimai müstəvidə də tapır. İki qardaş xalq arasında illərlə qurulan qarşılıqlı etimad bu ittihamlar fonunda tək diplomatik gedişlər kimi dəyərləndirilmir və ciddi zədə alır.

Məhz bu səbəbdəndir ki, Türkiyə-Azərbaycan strateji tərəfdaşlığı belə həssas məqamlarda dövlətlərin siyasi qanadının çevik reaksiyası və müdaxiləsini tələb edir. Türkiyə Prezidentinin azərbaycanlı həmkarına son zənginin proseslərdəki gərginliyin yüksəlməsi fonunda gecikmiş reaksiya effekti yaratması da məhz ictimai etimadın zədələnməsinə imkan verən addımların qarşısının vaxtında alınmaması ilə bağlıdır. Halbuki qarşı tərəfin mövqeyi Azərbaycanın istər sosial şəbəkə seqmentində, istərsə də müstəqil ictimai-siyasi kəsimində daxili işlərə və suverenliyimizə müdaxilə cəhdi kimi qiymətləndirilir.

BİNƏLİ YILDIRIMIN VƏ DÖVLƏT BAXÇALININ MÖVQEYİ

Bununla belə, Türkiyənin ictimai-siyasi kəsimində qardaşlıq münasibətlərinin üstün dəyərlərə malik olduğunu,

qarşılıqlı əlaqələrin bərabər hüquqluluq çərçivəsində irəlilədilməsinin vacibliyini vurğulayan, bunu açıq şəkildə bəyan edən qüvvələr də az deyil. Türkiyənin sabiq baş naziri, Türk Dövlətləri Təşkilatının Ağsaqqallar Şurasının sədri Binəli Yıldırımın Azərbaycanın daxili işlərinə müdaxiləni rədd edən yanaşması bu müzakirələrdə diqqət çəkən mövqelərdəndir. Bu yanaşma qardaşlıq münasibətlərinin əsas şərtlərindən biridir: yaxınlıq qarşı tərəfin müstəqil qərarvermə hüququnun qəbul edilməsini tələb edir.

MHP sədri Dövlət Baxçalı da iki ölkə arasındakı qardaşlıq münasibətlərinə zərər verən yanaşmalara qarşı çıxıb. Onun açıqlamasında türk dövlətlərinin suverenliyinə və müstəqilliyinə qarşılıqlı hörmət əsasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi vurğulanıb.

ZAMANA EHTİYAC VAR

Günlərdir davam edən və Azərbaycanın daxili işlərinə, suverenliyinə müdaxilə mahiyyəti daşıyan ittihamların yaratdığı təsiri zərərsizləşdirmək, zədələnən etimadı yenidən bərpa etmək üçün işə zamana ehtiyac var. İlham Əliyevlə Rəcəb Tayyib Ərdoğanın telefon danışığında münasibətlərin inkişafına qarşılıqlı əminliyin ifadə olunması mühüm məqamdır. Lakin siyasi iradə özünü ictimai müstəvidə də büruzə verməli, ölkəmizin həssas məqamları dövlətlərarası münasibətlərdə mütləq şəkildə nəzərə alınmalıdır.

BAKI-BRÜSSEL XƏTTİNDƏ YENİ İQTİSADI GÜNDƏM

Avropa şirkətlərinin 57 faizi Azərbaycandakı iqtisadi vəziyyəti qənaətbəxş hesab edir. Onlar burada həyata keçirdikləri işlərin nəticəsində bu qənaətə gəliblər.

AZAD ƏLİYEV
azad.eliyev@kaspi.az

Azərbaycanın Avropa İttifaqı (Aİ) ilə münasibətlərinin 30 illiyi tamamlanır. Bu müddət ərzində qarşılıqlı münasibətlərdə müəyyən dalğalanmaların yaşanmasına baxmayaraq, iqtisadi sahədə əməkdaşlıq hər zaman prioritet təşkil edib. Aİ Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşı statusunu daşıyır. Xüsusilə enerji sektorunda əməkdaşlıq hər iki tərəfin maraqlarına cavab verib.

YENİ REALLIQLAR, YENİ İMKANLAR

Tarixi qələbəmizdən sonra Cənubi Qafqazda Azərbaycanın yaratdığı yeni reallıqlar, həmçinin Vaşinqton razılaşmaları nəticəsində mövcud olan sülh və sabitlik artıq bölgəmizi proqnozlaşdırıla bilən region kimi xarakterizə edir. Bu nəticələr Bakı-Brüssel münasibətlərində də yeni imkanlar açır. Rusiya-Ukrayna müharibəsi və İran ətrafında yaşanan son proseslər Aİ-nin bir çox sahələrdə alternativlər axtarışını sürətləndirib. Xüsusilə də bağlantılar, tranzit və daşımalar, enerji sahəsində əməkdaşlıq Azərbaycan-Aİ gündəliyinin əsasını təşkil etməkdədir.

AZƏRBAYCANIN ƏN BÖYÜK TİCARƏT TƏRƏFDAŞI

Bugünlərdə Bakıda Aİ-Azərbaycan biznes forumunda tərəflər arasında iqtisadi sahədə strateji əlaqələrin dərinləşdirilməsinin vacibliyi də ön plana çəkilib. Aİ-nin Azərbaycandakı səfiri Mariyana Kuyundziçin sözlərinə görə, Aİ Nümayəndəliyi və Brüsseldəki Avropa Komissiyası Avropanın özəl investisiyalarının Azərbaycanın strateji sektorlarına cəlb edilməsinə dəstək göstərilməsi üzərində işləyir. Səfir bildirib ki, oktyabrın əvvəllərində Avropa Komissiyası Brüsseldə Avropa işgüzar assosiasiyalarının iştirakı ilə təmiz enerji məsələlərinə dair Aİ-

Azərbaycan dəyirmi masası təşkil edib: "Avropa İttifaqı Azərbaycanın ən böyük ticarət tərəfdaşı olaraq qalır, energetika isə əməkdaşlığımızda əvvəlkitikə mərkəzi rol oynayır. Azərbaycan, xüsusən də Cənub Qaz Dəhlizi sayəsində Aİ üçün mühüm enerji resursları tədarükçüsüdür".

Səfir qeyd edib ki, Aİ ilə Azərbaycan arasındakı əməkdaşlıq Transxəzər nəqliyyat marşrutunun (Orta Dəhliz) inkişafı da daxil olmaqla, getdikcə daha çox istiqaməti əhatə edir: "Transxəzər dəhlizi Avropa və Asiya arasında ticarət əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, logistikanın və nəqliyyat əlaqələrinin inkişafı üçün əhəmiyyətli potensiala malikdir".

30 MİLYARD DOLLARLIQ İNVESTİSİYA

Aİ nümayəndəsinin çıxışından da göründüyü kimi, Brüssel Orta Dəhlizə çox ciddi maraq göstərir. Bu məsələdə əsas söz sahibinin Azərbaycan olması Avropa paytaxtlarında da danılmaz reallıq olaraq qəbul edilir. Sözügedən istiqamətdə mövcud siyasət də məhz bu reallığın şərtlərinə uyğun formalaşdırılır. Layihənin Aİ üçün strateji əhəmiyyət daşıdığı Dünya Bankının son hesabatındakı dəyərləndirmələrdə də əksini tapıb. Hesabata əsasən zəruri infrastruktur investisiyaları və islahatları ilə dəhliz boyunca yükdaşımalarının həcmi üç dəfədən çox, çatdırılma

müddətləri isə iki dəfə azaldıla bilər. Bu prosesin marşrut boyunca yerləşən doqquz ölkənin ümumi daxili məhsulunu 3,3 faiz artıracağı və 2040-cı ilə qədər 2 milyon əlavə iş yeri yaradacağı gözlənilir. Lakin bu potensialın reallaşdırılması üçün əhəmiyyətli investisiya və infrastrukturun hərtərəfli inkişafı tələb olunur. Hesabatda təxmin edilir ki, 2040-cı ilə qədər dəmir yollarının, limanların və avtomobil yollarının inkişafına 25 milyard dollardan çox, eləcə də logistika mərkəzlərinin, daxili terminalların, dəmir yolu heyətinin və rəqəmsal sistemlərin inkişafına təxminən 30 milyard dollar sərmayə qoyulmalıdır. Əsas investor rolunda isə təbii ki, Aİ və digər maraqlı tərəflər çıxış edir. Brüssel artıq Azərbaycanla əlaqə tərəfdaşlığı təklif edib, Naxçıvan dəmir yolu və Bakı Limanı da daxil olmaqla mümkün layihələrlə yanaşı, Cənubi Qafqaza 200 milyon avroya qədər grant ayrılacağını açıqlayıb.

Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayenin Bakıya səfəri çərçivəsində Cənubi Qafqazda dövlət və özəl sektorun iştirakı ilə infrastruktur layihələrinə 2 milyard avroyadək investisiyanın cəlb edilməsini nəzərdə tutan "Global Gateway" investisiya paketi elan olunub.

Avropa şirkətləri biznes mühitindən razıdırlar

Təbii ki, iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsində əsas diqqət yetirilməli olan məqamlar sırasında etimad və biznes mühiti mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu baxımdan "Azərbaycanda biznes iqlimi haqqında hesabat"da Avropa şirkətlərinin ölkəmiz, Orta Dəhlizlə bağlı yanaşmalarının əks olunduğu məqamlar diqqət çəkir. Belə ki, Avropa şirkətlərinin 57 faizi Azərbaycandakı iqtisadi vəziyyəti qənaətbəxş hesab edir. Onlar burada həyata keçirdikləri işlərin nəticəsində bu qənaətə gəliblər. Orta Dəhlizin əhəmiyyətini və Avropa şirkətlərinin bu dəhlizə münasibətini müəyyən etmək üçün keçirilən sosioloji sorğuda iştirak edən şirkətlər dəhlizin fəaliyyətini müsbət qiymətləndiriblər. Azərbaycan üzrə Avropa İttifaqı Biznes Mühiti Hesabatı 2025/2026-cı illər çərçivəsində keçirilən sorğuda iştirak edən şirkətlərin 25 faizi Orta Dəhlizdən istifadə etdiyini və ya istifadə edəcəyini planlaşdırdığını, 24 faizi isə növbəti 2-3 ildə bu imkanı nəzərdən keçirdiyini bildirib.

iki fərqli platforma

Rəsmi Bakının Aİ ilə iqtisadi sahədə əməkdaşlıq istiqamətlərinə dair gözləntiləri daha genişdir. Azərbaycan tək hər iki tərəf üçün strateji əhəmiyyət daşıyan sahələrdə yox, digər müstəvilərdə də qarşılıqlı investisiya və ticari əlaqələrin genişləndirilməsində maraqlıdır. Bu baxımdan son bir ay ərzində Xorvatiyanın Xarici və Avropa İşləri Nazirliyinin dövlət katibi Frano Matusiç, Çex Respublikasının nəqliyyat naziri İvan Bednarik, Almaniya Federal İqtisadiyyat və Energetika Nazirliyinin və Ukrayna, Şərqi Avropa,

Qafqaz və Mərkəzi Asiya üzrə Xarici İqtisadiyyatın təşviqi və maliyyələşdirilməsi alt departamentinin rəhbəri Gerlind Hekman və digərlərinin ölkəmizə səfərləri, müvafiq qurumlar arasında enerji, sənaye, kənd təsərrüfatı, əczaçılıq və nəqliyyat-logistika, yüksək texnologiyalar kimi sahələrdə əməkdaşlıq imkanlarının müzakirəsi də diqqət çəkir.

Beləliklə, Azərbaycan Aİ ilə iqtisadi sahədə əməkdaşlığı təkcə Brüssel-Bakı formatında deyil, həm də təşkilata üzv ölkələrlə ikitərəfli dialoq formatında inkişaf etdirir.

QARABAĞIN YAŞIL GÜNDƏLİYİ

Azərbaycan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yalnız quruculuq işləri aparmır. Bununla paralel olaraq, bu ərazilərin işğal dövründə məruz qaldığı ekoloji fəsadların da kompleks həlli həyata keçirilir, tarixi yaddaşımızla bağlı qərarlar qəbul olunur.

AZAD ƏLİYEV
azad.eliyev@kaspi.az

Işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası tək sosial-iqtisadi, mədəni infrastrukturun yaradılması prosesi ilə yekunlaşmır. Dövlətin ali rəhbərliyinin xüsusi diqqət və qayğısı nəticəsində bu ərazilərin işğal dövründə məruz qaldığı ekoloji fəsadların da kompleks həlli həyata keçirilir, tarixi yaddaşımızla bağlı qərarlar qəbul olunur.

BİR MİLLİ PARK, BİR QORUQ

Bugünlərdə Prezident İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış sərəncamla Qarabağ Milli Parkı yaradılıb. Sərəncamda Azərbaycan Respublikasının Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları tarixən zəngin və özünəməxsus təbii irsə malik olduğu bildirilib: “Ermənistan Respublikası tərəfindən işğal altında saxlanıldığı müddət ərzində bu ərazilərdə bioloji müxtəlifliyə ciddi ziyan vurulub, Azərbaycan Respublikasının “Qırmızı Kitabı”na və Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının “Qırmızı Siyahısı”na daxil edilmiş nadir bitki və heyvan növləri məhv edilib. Bütün bunlar bütövlükdə regionda ekoloji tarazlığın pozulmasına gətirib çıxarıb”.

Dövlət başçısının digər sərəncamı ilə, “Azıx-Tağlar Arxeoloji Parkı” Dövlət Qoruğu yaradılıb. Sərəncama əsasən, Nazirlər Kabineti üç ay müddətində yeni qoruğun əsasnaməsini təsdiq etməli, sərhədlərini və mühafizə zonasını müəyyən etməli, ərazisinin xüsusi rejimini müəyyən edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat verməli, maddi-texniki təminatı ilə bağlı zəruri tədbirlər görməli, bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etməlidir.

EKOLOJİ TARAZLIĞIN, TƏBİİ EKOSİSTEMLƏRİN BƏRPASI

Qeyd edək ki, Vətən müharibəsindən ötən müddət ərzində işğaldan azad edilmiş ərazilərin ekoloji tarazlığının, o cümlədən təbii ekosistemlərinin və zəngin biomüxtəlifliyinin bərpası, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin yenidən qurulması, regionun təmiz ətraf mühit və “yaşıl artım” zonasına çevrilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilib. Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Zəngilan rayonunun inzibati ərazisində Azərbaycan Respublikasının Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğunun və Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan Şuşa və Xocalı rayonlarının inzibati ərazilərində Azərbaycan Respublikasının Daşaltı Dövlət Təbiət Yasaqlığının fəaliyyəti Böyük Qayıdış çərçivəsində bərpa edilib.

Müalicəvi, istirahət turizmi və ekoturizm istiqamətləri

Ekspertlərin qənaətinə, istər Qarabağ Milli Parkı, istərsə də “Azıx-Tağlar Arxeoloji Parkı”nın yaradılması ilə bağlı qərarlara həm də regionun uzunmüddətli sosial-iqtisadi inkişaf modelinin tərkib hissəsi kimi yanaşmaq mümkündür. Məlum sərəncamlarla bölgənin sahib olduğu zəngin təbii və mədəni imkanları səfərbər edərək burada müalicəvi turizm, istirahət turizmi və ekoturizm kimi istiqamətlərin sürətli inkişafına nail olmaq mümkündür. Qarabağ Milli Parkının ərazisinə daxil olan Şuşa, Laçın, Kəlbəcər və digər rayonların sahib olduqları imkanlar bu məqsədi reallaşdırmaq üçün əlverişli mühit yaradır.

Digər tərəfdən məlum sərəncamlar Böyük Qayıdış çərçivəsində öz doğma yurdlarına qayıdan sakinlərin məşğulluq

problemlərinin həllinə də müsbət təsir göstərəcək. Turizm potensialının inkişafı həm də əlavə və sabit iş yerlərinin yaradılması deməkdir. Həmçinin son illərdə

işğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən infrastruktur layihələri, yollar və hava limanlarının inşası qarşıya qoyulan hədəflərə maksimum nail olmaq imkanları yaradır.

Milli Parkın yaradılması nəticəsində

turizmin müxtəlif istiqamətlərinin inkişafı

həm də əlavə dəyər zəncirinin formalaşdırılması deməkdir.

Burada ekoloji bələdçilik, kənd və ailə tipli yerləşdirmə, yerli

qida məhsulları, sənətkarlıq, nəqliyyat xidmətləri, təbiət müşahidəsi və digər kiçik sahibkarlıq fəaliyyətləri üzrə imkanları qeyd edə bilərik.

YAŞIL GÜNDƏLİYİN PRIORİTET TƏRKİB HİSSƏSİ

Bundan əlavə, regionun ekoloji müxtəlifliyinin bərpası, qorunması və məruz qaldığı ekosidin nəticələrinin aradan qaldırılması da başlıca prioritetlərdəndir. Tarixi qələbəmizdən keçən müddətdə sözügedən istiqamətdə reallaşdırılan ekoloji tədbirlərin, vacib qərarların ilkin müsbət

nəticələrini artıq görməkdəyik. İndi isə bu tədbirlər daha kompleks yanaşma ortaya qoyulmaqla reallaşdırılacaq. Bu, həm də Azərbaycanın prioritet elan etdiyi yaşıl gündəliyin əsas istiqamətlərindəndir.

Xatırladaq ki, Qarabağ Milli Parkına Ağdərə rayonundan

44 min 773,79 hektar, Xocalı rayonundan 24 min 597,8 hektar, Kəlbəcər rayonundan 13 min 514,98 hektar, Şuşa rayonundan 5 min 314,34 hektar və Laçın rayonundan 217,09 hektar dövlət torpağı daxil edilib. Milli Parkın ümumi sahəsi 88 min 418 hektardır.

AVROPA ETİRAZLAR DALĞASINDA

Fransanı bürüyən etirazlar sürətlə digər Avropa ölkələrinə də yayılmaqdadır. Avropada etirazlar və kütləvi mitinglər artıq ayrı-ayrı ölkələrin daxili siyasi hadisəsi olmaqla məhdudlaşmır.

AZƏR NURİYEV

Fransada baş verən iğtişaslar Avropanın gələcəyi ilə bağlı kəskin müzakirələrə səbəb olub. ABŞ-nin Vitsə-prezidenti Cey. Di. Vens qitədəki liberal hökumətləri miqrasiya siyasətinin nəticələrinə görə ittiham edib, İlon Mask isə baş verənləri “vətəndaş müharibəsi” kimi qiymətləndirib. Bələdiyyə binalarına hücumlar, Lionda yanğınlar səngimir. Fransa Prezidenti Emmanuel Makron iğtişas iştirakçılarının cəzalandırılacağını vəd edir.

CƏMIYYƏTLƏ HAKİMİYYƏT ARASINDA DƏRİNLƏŞƏN FİKİR AYRILIQLARI

Fransanı bürüyən etirazlar sürətlə digər Avropa ölkələrinə də yayılmaqdadır. Avropada etirazlar və kütləvi mitinglər artıq ayrı-ayrı ölkələrin daxili siyasi hadisəsi olmaqla məhdudlaşmır. Fransada, Almaniyada, Belçikada, İtaliyada və digər Avropa dövlətlərində müşahidə olunan etiraz dalğaları qitənin üzləşdiyi sosial-iqtisadi çətinlikləri, siyasi institutlara münasibətdə narazılığı və cəmiyyətlə hakimiyyət arasında dərinləşən fikir ayrılıqlarını üzə çıxarır. Müxtəlif ölkələrdə nümayişçilərin tələbləri fərqli olsa da, onların arxasında dayanan səbəblər bir çox hallarda oxşardır: yaşayış xərclərinin artması, əməkhaqqının alıcılıq qabiliyyətinin azalması, vergi və pensiya siyasəti, kənd təsərrüfatının problemləri, miqrasiya,

sosial təminat və siyasi qərarların qəbulunda vətəndaşların maraqlarının nə dərəcədə nəzərə alınması.

FRANSA ETİRAZLARIN MƏRKƏZİNDƏ

Etirazların mərkəzi isə qeyd edildiyi kimi Fransadır. Bu ölkə Avropada etiraz mədəniyyətinin ənənəvi olaraq güclü olduğu ölkələrdən biridir. Lakin baş verən hadisələr göstərir ki, küçə aksiyaları artıq yalnız konkret qərarlara etiraz formasından çıxaraq daha geniş sosial və siyasi narazılığın ifadəsinə çevrilib. Ölkənin müxtəlif şəhərlərində keçirilən nümayişlərdə yüz minlərlə insan iştirak edir. Aksiyaların ilkin səbəbləri arasında məktəblərdə müəllim çatışmazlığı, təhsil müəssisələrinin vəziyyəti, yaşayış xərclərinin yüksəlməsi və dövlət xidmətlərinin keyfiyyətinin aşağı düşməsi ilə bağlı narahatlıqlar olub. Sonradan həmkarlar ittifaqları, tələbələr və müxtəlif sosial qrupların da qoşulması etirazların miqyasını genişləndirib. Bəzi şəhərlərdə isə nümayişlər iğtişaslara, mağazaların talan edilməsinə və ictimai binalara hücumlara çevrilib.

Bu hadisələrin əsas siyasi tərəfi ondan ibarətdir ki, Fransa hökuməti eyni vaxtda iki çətin vəzifəni yerinə yetirməlidir: bir tərəfdən dövlət büdcəsinin dayanıqlığını təmin etmək, digər tərəfdən isə əhəlinin sosial tələblərinə cavab vermək. Büdcə xərclərinin azaldılması və dövlət borcunun nəzarətdə saxlanılması zərurəti ilə təhsil, səhiyyə və sosial müdafiəyə daha çox vəsait ayrılması tələbi arasında ziddiyyət yaranır. Hökumətin iqtisadi baxımdan əsaslandığı qərarlar cəmiyyətin bir hissəsi tərəfindən sosial güzəştlərin məhdudlaşdırılması kimi qəbul edilir.

Hər ölkə üçün xarakterik tələblər

Belçika, İtaliya və Portuqaliyada da yaşayış xərcləri, təhsil, əməkhaqqı və mənzil əlçatanlığı ilə bağlı aksiyalar keçirilib. İspaniyada mənzil böhranı, yüksək kirayə qiymətləri və gənclərin müstəqil yaşayış imkanlarının məhdudlaşması ictimai müzakirələrin əsas mövzularındandır. Albaniyada isə korrupsiya, işsizlik və təhsil sisteminin vəziyyəti ilə bağlı narazılıqlar nümayişlərə səbəb olub. Bu ölkələrdəki aksiyaları vahid təşkilatın rəhbərlik etdiyi ümumavropa hərəkatı kimi təqdim etmək düzgün olmazdı. Onların hər birinin milli siyasi və iqtisadi şəraiti, konkret tələbləri və təşkilati strukturu fərqlidir. Bununla belə, eyni dövrdə müxtəlif ölkələrdə oxşar sosial tələblərin səslənməsi ümumi tendensiya xarakterini daşıyır.

HÖKUMƏTLƏR ÜÇÜN XƏBƏRDARLIQ

Kütləvi mitinglər Avropa ölkələrində siyasi qüvvələr arasındakı rəqabətə də təsir göstərir. Sosial narazılıq hakimiyyətin mövqelərini zəiflədə, müxalifə partiyalarının təsirini artırır və seçicilərin siyasi seçimlərini dəyişə bilər. Fransada sosial tələblərin müxtəlif siyasi cərəyanlar tərəfindən fərqli şəkildə şərh olunması göstərir ki, etirazlar

həm hökumət, həm də müxalifət üçün siyasi mübarizə meydanıdır. Bununla belə, küçələrdəki fəallığı avtomatik olaraq hakimiyyət dəyişikliyinə göstəricisi saymaq olmaz. Etirazların siyasi nəticəsi onların nə qədər davam etməsindən, cəmiyyətin hansı təbəqələrini əhatə etməsindən, təşkilatçıların konkret proqram irəli sürməsindən və hökumətin reaksiyasından asılıdır.

Nəticə etibarilə, Fransada və digər Avropa ölkələrində baş verən etirazlar qitənin gələcəyi ilə bağlı mühüm xəbərdarlıqdır. Bu hadisələr Avropanın siyasi sisteminin çökməsi demək deyil, lakin cəmiyyətlə hakimiyyət arasında etimadın qorunmasının nə qədər vacib olduğunu göstərir. İnsanların sosial təminat, layiqli əməkhaqqı, keyfiyyətli təhsil və əlçatan mənzil tələbləri cavabsız qaldıqca narazılığın yeni dalğalarının yaranması mümkündür. Avropanın qarşısında duran əsas seçim problemləri müvəqqəti tədbirlərlə idarə etmək və ya onların köklü səbəblərinə yönəlmiş siyasət həyata keçirməkdir. Uzunmüddətli sabitlik yalnız iqtisadi intizamla deyil, sosial ədalət, siyasi məsuliyyət və ictimai dialoq arasında düzgün tarazlığın qurulması ilə təmin oluna bilər.

Cey. Di. Vens

İlon Mask

BURADA SİZİN REKLAMINIZ OLA BİLƏR

Tel: (+994 55) 457-02-03 / (+994 77) 447-47-17

E-mail: kaspiqazeti@kaspi.az

DÖVLƏT İNHİSARLARI RƏQABƏTƏ AÇILACAQ

Dövlətin müstəsna iştirak etdiyi bəzi bazarlarda rəqabətin yaradılması istiqamətində yeni mərhələ başlayır. Qarşıdakı illərdə rəqabətə açılması mümkün olan sahələr müəyyənləşdirilərək onların iqtisadi səmərəliliyi qiymətləndiriləcək.

ZƏRİF SALMANLI
zarifsalmanli@kaspi.az

Azərbaycanda dövlətin müstəsna iştirak etdiyi bəzi bazarların və xüsusi tənzimlənən infrastruktur sahələrinin mərhələli şəkildə rəqabətli bazar modelinə keçirilməsi imkanları araşdırılacaq. Milli Fəaliyyət Planına əsasən, 2028–2029-cu illərdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan tədbir çərçivəsində ilk növbədə rəqabətə açılması mümkün olan məhsul və xidmət bazarları müəyyənləşdiriləcək. Bu proses dövlət inhisarlarının tam və ya qismən özəlləşdirilməsini, özəl sektorun bazara çıxış imkanlarının genişləndirilməsini və idarəetmədə yeni modellərin tətbiqini gündəmə gətirir. Xüsusilə poçt, internet infrastruktur, yol tikintisi, enerji istehsalı və digər xidmət sahələrində rəqabətin yaradılması imkanları müzakirə olunur. Maraqlıdır, Azərbaycanda hansı dövlət inhisarlarında rəqabətli bazar modelinə keçid daha real görünür?

“RƏQABƏT DÖVLƏT VƏSAİTLƏRİNƏ QƏNAƏT EDƏ BİLƏR”

Millət vəkili Vüqar Bayramov deyir ki, dövlət inhisarlarının rəqabətli sistemə keçirilməsi və özəl sektorun bu prosesə cəlb olunması uzun müddətdir müzakirə edilən məsələlərdəndir: “Azərbaycan iqtisadiyyatının şəffaflaşması və kölgə iqtisadiyyatının minimuma endirilməsi fonunda bu istiqamətdə addımların atılması daha da zəruri görünür. Bu proses, eyni zamanda, dövlət vəsaitlərinə qənaət edilməsi, eləcə də müvafiq sahələrdə istehsal və xidmətlərin daha aşağı maya dəyəri ilə və rəqabətli şəkildə təmin olunması baxımından əhəmiyyətlidir. İqtisadi nəzəriyyə, qlobal təcrübə və müxtəlif ölkələrin nümunələri göstərir ki, məhsul və xidmətlərin özəl sektor tərəfindən istehsal olunması bir çox hallarda daha aşağı maya dəyərinə və daha yüksək səmərəliliyə səbəb olur. Buna görə də inkişaf etmiş ölkələrdə özəl sektorun bu istiqamətdə təşviq edildiyini görürük. Azərbaycanda da Milli Fəaliyyət Planına uyğun olaraq bu sahədə addımların atılması istisna deyil. Xüsusilə nəzərə almaq lazımdır ki, son dövrlərdə struktur islahatları genişlənir, müxtəlif qurumların birləşdirilməsi və idarəetmə strukturunun yenilənməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilir. Bu dəyişikliklər dövlət vəsaitlərindən daha səmərəli istifadə olunmasına imkan yarada bilər”.

“Sahələr müəyyən meyarlar əsasında seçilməlidir”

V. Bayramov bildirir ki, konkret olaraq hansı sahələrdə rəqabətli bazar modelinin tətbiq ediləcəyinə müvafiq qiymətləndirmələrdən sonra qərar verilə bilər: “Bu istiqamətdə araşdırmaların və təhlillərin aparılması nəzərdə tutulur. Burada əsas meyarlardan biri müvafiq sektorun dövlət tərəfindən nə dərəcədə subsidiyalasdırılması, həmin istiqamətə nə qədər vəsait ayrılması, eləcə də istehsal olunan məhsul və xidmətlərin maya dəyərinin özəl sektorun göstəriciləri ilə müqayisəsidir. Bu meyarlar nəzərə alınmaqla, rəqabətə açılması mümkün olan sahələri və ya şirkətləri müəyyənləşdirmək olar. Söhbət, əsasən, dövlətin təbii inhisarçı olduğu sahələrdən gedir. Lakin beynəlxalq təcrübə göstərir ki, müxtəlif sektorlar üzrə fərqli yanaşmalar tətbiq olunur. Bəzi hallarda dövlət səhmlərin bir hissəsini özəl sektora satır, əsas səhm paketini isə özündə saxlayır. Digər hallarda idarəetmə özəl sektora həvalə olunur. Elə sahələr də

Vüqar Bayramov

var ki, özəl sektorun həmin istiqamətə marağını artırmaq və onun qərarvermə imkanlarını genişləndirmək üçün səhmlərin daha böyük hissəsi satılır. Buna görə də

yanaşma konkret sektordan və onun strateji əhəmiyyətindən asılı olaraq dəyişir”.

“POÇT, İNTERNET VƏ YOL TİKİNTİSİ RƏQABƏTƏ AÇILA BİLƏR”

İqtisadçı-ekspert Emin Qəribli hesab edir ki, bu məsələ diqqətlə təhlil olunmalıdır: “Elektrik enerjisi, su və qaz təchizatı kimi sahələr müxtəlif ölkələrdə həm dövlət, həm də özəl sektor tərəfindən idarə olunur. Eyni yanaşmanı “Azərbaycan Dəmir Yolları” və digər oxşar xidmət sahələrinə də tətbiq etmək mümkündür. Bununla belə, etiraf etmək lazımdır ki, bu cür infrastruktur sahələri böyük həcmdə kapital tələb edir. Mövcud reallıqları nəzərə alaraq düşünürəm ki, həmin sahələr hələlik özəl sektor üçün kifayət qədər cəlbədicə və yüksək gəlirli olmaya bilər”.

E. Qəriblinin sözlərinə görə, bəzi istiqamətlər fərqli yanaşma tələb edir: “Yol tikintisi, infrastruktur quruculuğu, poçt xidmətləri və internet xidmətlərinin göstərilməsi kimi sahələrin tədricən özəl sektora verilməsi daha məqsəduyğun ola bilər. Hesab edirəm ki, bu fəaliyyət növləri dövlət inhisarından çıxarılaraq tamamilə özəl idarəetməyə keçirilə bilər. Lakin bu proses kəskin şəkildə deyil, ciddi hazırlıq işləri aparıldıqdan sonra mərhələli şəkildə həyata keçirilməlidir. Nümunə kimi yaşıl enerjinin istehsalını göstərmək olar. Müşahidə edirik ki,

alternativ enerji istehsalında artıq Çin və ərəb şirkətləri kimi xarici investorlar fəal iştirak edirlər. Lakin istehsal olunan enerjinin daxili bazarda bölüşdürülməsi hələ də “Azərişiq” kimi dövlət qurumlarının səlahiyyətində qalır. İnanıram ki, gələcəkdə ölkə iqtisadiyyatı inkişaf etdikcə, bu xidmət sahələrində də özəl sektorun iştirakı genişlənəcək”.

“STRATEJİ SAHƏLƏRDƏ DÖVLƏT NƏZARƏTİ QORUNMALIDIR”

Ekspertin fikrincə, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və özəl sektorun iqtisadiyyatda payının artırılması üçün dövlətin bəzi idarəetmə səlahiyyətləri mərhələli şəkildə özəl sektora ötürülməlidir. Bununla yanaşı, bəzi strateji sahələrin tamamilə özəlləşdirilməsi məqsəduyğun deyil: “Məsələn, təhsil müəssisələrini götürək. Uzun müddət bu sahənin dövlət inhisarından çıxarılması təklif edilsə də, şəxsən mən təhsilin bütövlükdə özəl sektora verilməsini doğru hesab etmirəm. Düzdür, hazırda özəl sektor inkişaf edərək məktəblər şəbəkəsi formalaşdırıb. Lakin təhsil kimi həssas sahələrdə dövlət nəzarətinin qorunması bu gün də özünü doğruldur”.

Emin Qəribli

KARTDAN-KARTA KÖÇÜRMƏLƏR BAHALAŞACAQ?

AYGÜN ƏZİZ
aygunaziz@kaspi.az

Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin qərarı ilə ödəniş sistemləri üzrə yeni xidmət haqqı tarifləri təsdiqlənib. Tariflərə əsasən, bəzi hesablaşma sistemləri üzrə xidmət haqlarının yuxarı həddi azaldılıb, Ani Ödənişlər Sistemi üzrə isə daha aşağı tariflər müəyyən edilib.

Bankın Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemlərinin inkişafı və siyasəti şöbəsinin rəisi Rəşad Qasimov bildirib ki, Real Vaxt Rejimində Hesablaşmalar Sistemi və Xırda Ödənişlər üzrə Hesablaşma-Klirinq Sistemi üzrə xidmət haqqı tariflərinin yuxarı həddi müvafiq olaraq iki və 1,5 dəfə azaldılıb.

Banklararası Kart Mərkəzində emal olunan əməliyyatlar üzrə də xidmət haqları müəyyən edilib. Bu tariflər Mərkəzi Bankın operatoru olduğu ödəniş sistemlərinin iştirakçılarna, o cümlədən banklara, operatorlara və digər qurumlara şamil olunur. Müvafiq tariflər 2027-ci il aprelin 1-dən qüvvəyə minəcək.

Yeni xidmət haqlarının vətəndaşlara kartdan-kartda ödənişlərdə tətbiq edib-etməyəcəyi müzakirələrə səbəb olub. Məsələn ilə bağlı Mərkəzi Bankdan bildirilib ki, dəyişikliklər birbaşa qurumla banklar və digər maliyyə təşkilatları arasındakı münasibətləri və hesablaşmaları tənzimləyir: “Yəni bu, bankların Mərkəzi Bankın sistemlərindən istifadə edərkən ödədikləri xidmət haqlarıdır. Bu komissiyalar BKM-in iştirakçılarından tutulacaq”.

Bəs yeni tariflər bankların daxili komissiya siyasətinə və vətəndaşların kartdan-karta pul köçürmələri üzrə xərclərinə necə təsir göstərəcək? Banklar əlavə xərcləri öz vəsaitləri hesabına qarşılacaq, yoxsa komissiya tariflərində də dəyişikliklər gözlənilir?

VAHİD TARİF CƏDVƏLİ YARADILIR

Bank eksperti Emin Kərimov deyir ki, yeni tariflər ekvayrinq xidməti göstərən və əməliyyatların icrasında iştirak edən tərəflər arasında xidmət haqlarının tənzimlənməsinə yönəlib. Onun sözlərinə görə, əsas məqsəd vahid tarif cədvəlinin yaradılmasıdır: “A kartından B kartına və ya bir bankdan digərinə pul köçürülməsi qısa müddətdə həyata keçirilsə də, bu prosesdə bir çox qurum və struktur iştirak edir. Əməliyyat zəncirində iştirak edən tərəflərin hər birinin öz xidmət dəyəri var. Bu zəncirdə qiymətlərin süni şəkildə artmasının, tariflərdə parakəndəliyin və qeyri-müntəzəmliyin qarşısını almaq üçün Mərkəzi Bank vahid tarif cədvəli müəyyən edib. Nəticədə bu sistemlərdən istifadə edən banklar müvafiq xidmət haqlarını əvvəlcədən biləcək və pul köçürmələrinin maya dəyərini hesablayarkən həmin tarifləri nəzərə alacaq”.

Ekspertlər deyirlər ki, yeni tariflərin tətbiqi avtomatik olaraq vətəndaşlar üçün köçürmələrin bahalaşması demək deyil. Yekun nəticə bankların tarif siyasətindən asılı olacaq.

**“Nəticə bankların
tarif siyasətindən
asılı olacaq”**

Bank eksperti İsmayıl Məmmədov bildirir ki, yeni tariflər vətəndaşların kartından tutulan komissiya deyil, bankların və ödəniş təşkilatlarının kartdan-karta (C2C) əməliyyatları üzrə banklararası və infrastruktur mərhələsində ödədikləri xidmət haqqıdır. Onun sözlərinə görə, yeni qaydalar əvvəlki dövrdə banklar arasında fərqli yanaşmaların mövcud olduğu bu sahədə daha vahid və şəffaf tarif çərçivəsi yaradır: “Əsas fərq banklararası C2C hesablaşmaları üçün vahid tarif çərçivəsinin müəyyən edilməsidir. Bu, banklara infrastruktur xərclərini əvvəlki kimi qeyri-müəyyən şəkildə deyil, daha standart qaydada hesablamağa imkan verir. Yeni tariflərin tətbiqi avtomatik olaraq vətəndaşlar üçün köçürmələrin bahalaşması demək deyil. Yekun nəticə bankların tarif siyasətindən asılı olacaq”.

**“BAZARDA RƏQABƏT
GÜCLÜ OLARSA...”**

İ.Məmmədovun fikrincə, banklar əlavə xərcləri öz üzərlərinə götürə və ya onları müştərilərdən tutulan komissiyalarda nəzərə ala bilərlər. Bu seçim bankların maliyyə imkanlarından və rəqabət mühitindən asılı olacaq: “Əgər bank üçün maliyyə yükü azalarsa və bazarda rəqabət güclü olarsa, bunun müştərilərə daha aşağı komissiya kimi yansması gözlənilə bilər. Əks halda bank əlavə xərcləri və ya gəlir itkisini müştəri tariflərinə daxil edəcək. Komissiyalar artırılarsa, kartdan-karta tez-tez pul köçürən vətəndaşların gündəlik xərcləri də artacaq. Komissiyalarda dəyişiklik olmazsa, xüsusilə kiçik məbləqli köçürmələrdə ciddi fərq yaranmayacaq”.

Ekspert hesab edir ki, komissiyaların artması vətəndaşların alternativ ödəniş vasitələrinə marağını da gücləndirəcək: “İstifadəçilər daha sərfəli seçim kimi rəqəmsal cüzdanlara, eləcə də ödəniş tətbiqlərinə üz tutacaqlar. Amma ümumilikdə yeni tarif avtomatik olaraq vətəndaş üçün bahalaşma demək deyil”.

“Bankların yanaşması fərqli ola bilər”

E.Kərimovun fikrincə, yeni tariflərin müştərilərə təsiri bankların bazar davranışından asılı olacaq. O hesab edir ki, iri banklar əlavə xərcləri öz əməliyyat gəlirləri hesabına qarşılamaq, kiçik banklar isə müəyyən əməliyyatlar üzrə komissiya tətbiq edə bilərlər: “Burada əsas məsələ, ilk növbədə, müştəri məmnuniyyətini qorumaq, eyni zamanda rəqabətə tab gətirməkdir. İri banklar əlavə xərcləri öz gəlirləri hesabına qarşılamağa üstünlük verə bilərlər. Müştəri portfeli daha kiçik olan banklarda isə bu xərclər daha çox hiss olunacaq. Buna görə də həmin banklar müəyyən əməliyyatlar, xüsusilə ikinci və üçüncü köçürmələr üzrə komissiya və ya faiz tətbiq edə bilərlər”.

“YENİ TARİFLƏRİN EFFEKTİVLİYİNİ QIYMƏTLƏNDİRMƏK ÜÇÜN VAXT LAZIMDIR”

Ekspert bildirir ki, yeni tariflərin effektivliyini qiymətləndirmək

üçün müəyyən vaxt tələb olunur. Bazarın reaksiyası əməliyyatların həcmi və təyinatı, eləcə də bankların bazardakı payı kimi bir sıra amillərdən asılıdır: “Bu proses aylarla, hətta bir-iki il və ya daha uzun müddət davam edə bilər. Bazarın gedişatını müşahidə etdikdən sonra tariflərin nə dərəcədə effektiv olduğunu müəyyənəlmək mümkün olacaq. Bundan sonra bəzi tariflərin azaldılması, digərlərinin isə artırılması məsələsinə yenidən baxıla bilər. Tariflərin bazara və müştərilərə təsiri qaydalar qüvvəyə mindikdən sonra bazar iştirakçılarının davranışları əsasında qiymətləndirilə bilər. Bu təsirlər əməliyyatların həcmində azalması, minimum əməliyyat məbləğinin müəyyənəlməsi, bankın öz hesabları arasında köçürmələrə tarif və ya komissiyaların tətbiqi formasında özünü göstərə bilər”.

**Emin
Kərimov**

**İsmayıl
Məmmədov**

AZƏRBAYCANDA SƏHIYYƏ SAHƏSİNDƏ İDARƏETMƏDƏ NƏZƏRDƏ TUTULAN İSLAHATLAR İCBARİ TİBBİ SİĞORTA SİSTEMİNDƏKİ BOŞLUQLARI ARADAN QALDIRA BİLƏCƏKMİ?

SİĞORTA VAR, BƏS MƏMƏNUNLUQ?

İcbari tibbi siğortanın tətbiqindən keçən müddət ərzində yeni reallıqlar yaranıb. Bu reallıqlar fonunda həm vətəndaşlar, həm də həkimlər tərəfindən səsləndirilən narazılıqların şahidi olmaq-dayıq.

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Bugünlərdə səhiyyə sisteminə yeni mərhələnin başlanğıcını qoyan mühüm qərar qəbul edilib. Prezident İlham Əliyevin 19 oktyabr 2026-cı il tarixli fərmanı ilə TƏBİB Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyinə verilib. Bu qərar səhiyyə sahəsində idarəetmənin yenidən təşkili baxımından əhəmiyyətli hadisədir. İndi əsas məsələ bu dəyişikliyin həkimin işinə, pasiyentin hüquqlarına və tibbi xidmətin keyfiyyətinə nə verəcəyidir.

İcbari tibbi siğorta səhiyyəyə əlçatanlığı artırmaq, pasiyentin müalicə xərclərini azaltmaq və tibbi xidmətin maliyyələşdirilməsini daha sistemli qurmaq məqsədi daşıyır. Sistem işlədikcə belə bir sual daha çox səslənməyə başlayır: bu mexanizmdə pasiyent və həkim özünü nə dərəcədə rahat və güvənli hiss edir?

Bir tərəfdə “Siğortam var, niyə əlavə pul ödəməliyəm?” deyəən pasiyent dayanır. Digər tərəfdə isə ağır əməliyyatın məsuliyyətini daşıyan, lakin göstərdiyi xidmətə görə aldığı ödənişin əməyinə və riskinə uyğun olmadığını şikayətlənən həkim var. Nəticədə eyni sistemin daxilində iki narazılıq toqquşur: pasiyent daha geniş və əlçatan xidmət gözləyir, həkim isə əməyinin daha ədalətli qiymətləndirilməsini istəyir. Beləliklə, istər-istəməz həkimlə pasiyenti qarşı-qarşıya qoyan vəziyyət yaranır. Özəl klinikalar isə müəyyən tibbi xidmətlər üzrə tətbiq edilən tariflərin xərcləri qarşılamadığını əsas gətirərək icbari tibbi siğorta çərçivəsində xəstə qəbul etməkdə maraqlı olmadıqlarını bildirirlər.

Bəs birləşmədən sonra Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyində formalaşacaq yeni idarəetmə modeli həkim, pasiyent və tibb müəssisəsi arasında pozulmuş maraq balansını bərpa edə biləcəkmiz? Tanınmış kardioloq Üzeyir Rəhimov özünün sosial media hesabında yaranmış vəziyyətlə bağlı narazılığını ifadə edib: “Bəli, özəl xəstəxanalara siğorta haqqı verilmir. Nəticədə, sizin vətəndaşlıq haqlarınızı pozurlar, həkim seçmə haqqınızı əlinizdən alırlar, məcbur edirlər ki, başqa dövlət xəstəxanasına gedəsiniz. Dövlət xəstəxanasında isə yaxşı həkimlər olur. Sadəcə, orada ən böyük problem alqı-satqı, ləvazimat əskikliyi, bu da çox ciddi defektdir. Buna baxmayaraq, xəstələri özlə yox, başqa xəstəxanalara yönləndirirlər...”

Bəs necə etmək olar ki, model həm xəstənin hüququnu, həm də həkimin əməyini qorusun?

Fərhad Burzu

Üzeyir Rəhimov

İlqar Hüseynli

“Vahid yanaşma formalaşdırılmalıdır”

Sosial məsələlər üzrə ekspert İlqar Hüseynli hesab edir ki, yaranan problemlərdə həm həkimlərin, həm də pasiyentlərin haqlı olduğu məqamlar var: “İşçinin əməkhaqqından hər ay icbari tibbi siğorta üçün tutulmalar edilir. Elə pasiyent var ki, beş ildir siğorta haqqı ödəyir, amma bir dəfə də olsun tibbi xidmətdən istifadə etməyib. Ehtiyacı yarananda isə yüksək səviyyəli xidmət almaq istəyir. Məsələn, Yeni Klinikə ölkəmizdə nümunəvi, yüksək standartlara cavab verən tibb müəssisəsi kimi təqdim olunur. Pasiyent icbari tibbi siğorta çərçivəsində kontrastlı kompüter tomoqrafiyasından keçməlidir, lakin klinikada kontrast maddə

tapılmır. Pasiyentə bildirilir ki, preparat olmadığı üçün xidmət qeyri-müəyyən müddətə təxirə salınır. Vətəndaş öz hesabına haqlı olduğu məqamlar var: “İşçinin əməkhaqqından hər ay icbari tibbi siğorta üçün tutulmalar edilir. Elə pasiyent var ki, beş ildir siğorta haqqı ödəyir, amma bir dəfə də olsun tibbi xidmətdən istifadə etməyib. Ehtiyacı yarananda isə yüksək səviyyəli xidmət almaq istəyir. Məsələn, Yeni Klinikə ölkəmizdə nümunəvi, yüksək standartlara cavab verən tibb müəssisəsi kimi təqdim olunur. Pasiyent icbari tibbi siğorta çərçivəsində kontrastlı kompüter tomoqrafiyasından keçməlidir, lakin klinikada kontrast maddə

İ. Hüseynli hesab edir ki, problemlərdən biri də Agentliyin bütün özəl klinikalarla müqaviləsinin olmamasıdır: “Bütün özəl klinikalarla icbari tibbi siğorta üzrə müqavilələr bağlanmalıdır. Hansı klinikada müvafiq xidmət varsa, həmin xidmət göstərilə bilər. Özəl tibb müəssisələri də bildirirlər ki, göstərdikləri xidmətlərin haqqını vaxtında ala bilmirlər. Beləliklə, pasiyent üçtərəfli bir labirintdə qalır: özəl klinika ödənişini vaxtında ala bilmədiyini deyir, siğorta şirkəti dövlət klinikalarına yönləndirir, dövlət klinikasında isə lazımı avadanlıq və ya preparat tapılmır. Hesab edirəm ki, özəl tibb

müəssisələri ilə dövlət klinikaları arasında razılaşma memorandumu imzalanmalı, tərəflərin mövqeyi və məsuliyyəti dəqiq müəyyənləşdirilməlidir. Xüsusilə təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardıma ehtiyacı olan pasiyentlərə xidmət göstərilməsi məsələsində dövlət və özəl müəssisələr arasında fərq qoyulmamalıdır”.

“HƏKİMLƏRİN ƏMƏYİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNDƏ PROBLEMLƏR VAR”

İ. Hüseynlinin sözlərinə görə, digər mühüm məsələ həkimlərin əməyinin qiymətləndirilməsidir: “Həkim özəl klinikada daha yüksək gəlir əldə etdiyi halda, icbari tibbi siğorta çərçivəsində dövlət xəstəxanasında həyata keçirdiyi əməliyyata görə xeyli aşağı məbləğ alırsa, bu, maraqların toqquşmasına səbəb ola bilər. Nəticədə həkim pasiyenti özəl klinikaya yönləndirməyə üstünlük verə bilər. Dövlət və özəl sektorda həkim əməyinin ödənilməsi arasında bu qədər böyük fərq olmamalıdır”.

Ekspert hesab edir ki, bütün bu problemlərin həlli üçün Səhiyyə Nazirliyi və özəl tibb sektoru bir araya gələrək vahid yanaşma formalaşdırmalıdır.

“MƏQSƏD KEYFİYYƏTLİ VƏ ƏLÇATAN TİBBİ XİDMƏT GÖSTƏRMƏK OLMALIDIR”

Endokrinoloq Fərhad Burzunun fikrincə, tibbi siğortanın əsas məqsədi vətəndaşa keyfiyyətli və əlçatan tibbi xidmət göstərmək olmalıdır: “Bunun üçün tibbi xidmət tarifləri, həkimlərin əməyinin qiymətləndirilməsi, kadr təminatı, dərman əlçatanlığı, ambulator xidmət və dövlət-özəl tibb müəssisələri arasında göndəriş mexanizmi kompleks şəkildə yenidən nəzərdən keçirilməlidir”.

Həkimin əsas iradlarından biri İTS çərçivəsində tibbi xidmətlərə müəyyən edilən tariflərin aşağı olması ilə bağlıdır: “Pasiyentə xidmət üçün 24 manat ödənilirdi göstərilən qəbz təqdim olunur və bu, xəstədə həmin məbləğin həkimə çatdığı barədə yanlış təsəvvür yaradır. Ancaq 24 manatlıq ödənişin cəmi 1.20-1.80 manatı həkimə çatır. Xidmətin qiymətinin pasiyentə bu formada təqdim olunması həkimlə xəstə arasında narazılıq yaradır və pasiyent qarşısında etimadı zəifləyir”. Endokrinoloqun fikrincə, aşağı tariflər və yüksək iş yükü daha ağır xəstələrin müalicəsinə də təsir göstərir: “Bir həkimin gün ərzində çox sayda pasiyent qəbul etməsi həm iş yükünü artırır, həm də hər xəstəyə ayrılan vaxtı azaldır. Bunun nəticəsində bəzi həkimlər daha ciddi və mürəkkəb xəstələri müalicə etməkdən çəkinirlər”.

F. Burzu səhiyyədə ən ciddi problemlərdən birinin ixtisaslı həkim çatışmazlığı olduğunu vurğulayır: “Bəzi tibbi ixtisaslar üzrə ölkədə çox az sayda mütəxəssis qalıb. Bu, gələcəkdə ciddi kadr böhranına səbəb olacaq”. F. Burzunun fikrincə, ölkədə müasir müalicə imkanlarının əlçatan olması üçün dərman təminatı sistemi daha effektiv qurulmalıdır: “Dünyanın digər ölkələrində uzun müddətdir istifadə olunan bəzi preparatlar Azərbaycanda əlçatan deyil. Biz onları

təyin etdikdə xəstələr onları şəxsi əlaqələri ilə xüsusi olaraq gətirdə

bilirlər”. Endokrinoloq hesab edir ki, Azərbaycanda ambulator tibbi xidmətin normal işləməsi üçün ayrıca və düzgün qurulmuş səhiyyə strukturu formalaşdırılmalıdır: “Agentliklə yanaşı, Səhiyyə Nazirliyinin də bu istiqamətdə böyük məsuliyyəti var. Vətəndaşın xəstəxanaya yalnız xəstəliyi ağırlaşdıqdan sonra müraciət etməsinin qarşısını almaq üçün ambulator xidmət gücləndirilməlidir”. F. Burzunun digər iradı İTS-in özəl tibb müəssisələri ilə münasibətləri ilə bağlıdır: “Vətəndaş yaşadığı ərazidə lazımı tibbi xidməti dövlət xəstəxanasında ala bilmərsə, ərazi üzrə digər tibb müəssisələrinə, o cümlədən özəl xəstəxanalara yönləndirilməlidir. Bir çox hallarda vətəndaş öz yaşadığı ərazidəki özəl xəstəxanada müalicə almaq üçün İTS-dən göndəriş əldə edə bilmir. Nəticədə xəstə vəziyyəti ağırlaşdıqdan sonra Bakıya üz tutur. Bu yanaşma həm xəstənin vəziyyətinin ağırlaşmasına, həm də əlavə maddi xərclərlə üzləşməsinə səbəb olur”.

“ÖZƏL KLİNİKALARA GÖNDƏRİŞLƏR MİNİMUMA ENDİRİLİB”

Pasiyent Təşkilatları İttifaqının sədri Ayaz Hüseynov da hazırda ölkədə icbari tibbi siğorta ilə bağlı bir sıra problemlərin mövcud olduğunu bildirir: “Əsas problemlərdən biri odur ki, özəl klinikalara göndərişlər minimuma endirilib,

pasiyentlər yalnız dövlət xəstəxanalarına yönləndirilir. Bu da təbii olaraq dövlət tibb müəssisələrində böyük sıxlığın yaranmasına gətirib çıxarır. Ən vacib məsələ isə pasiyentin həkim və tibb müəssisəsi seçimi hüququnun olmamasıdır. İstər planlı, istərsə də təcili əməliyyat və ya müalicə zamanı pasiyentə onu hansı həkimin əməliyyat edəcəyini və ya müalicə edəcəyini seçmək imkanı mütləq verilməlidir”.

A. Hüseynov hesab edir ki, problemin həlli üçün icbari tibbi siğorta çərçivəsində tətbiq olunan standartlara yenidən baxılmalı, pasiyentlərin seçim imkanlarını genişləndirən mexanizmlər yaradılmalıdır: “Məsələn, siğorta qurumu xidmətin dövlət tarifinə uyğun hissəsini qarşılaya bilər, arada ki qiymət fərqi isə pasiyent öz istəyi ilə ödəyərək istədiyi özəl klinikaya və həkimə müraciət edə bilər. Ümumiyyətlə, bütün səhiyyə sisteminin əsas məqsədi pasiyent

məmnunluğunun təmin olunmasına yönəlməlidir. Seçim sərbəstliyi təkcə özəl klinikalarla məhdudlaşmamalıdır. Vətəndaş ölkə üzrə dövlət xəstəxanalarına müraciət etdikdə də həmin müəssisədə istədiyi həkimi seçmək hüququna malik olmalıdır”.

Professor Adil Qeybullanın fikrincə, hazırda səhiyyə sisteminin idarəetməsinin təkmilləşdirilməsinə ehtiyac var: “Dünyanın heç bir yerində, “faiz”, “bonus” kimi biabırçılıqlar yoxdur. Həkimlərin sabit maaşı olmalıdır. Səhiyyəyə ayrılan vəsaiti, həkimlərin sayını və dərəcəsini hesablamaq lazımdır”.

Problemlər texniki xarakterlidir?

İcbari tibbi siğorta ilə bağlı səslənən narazılıqlara münasibət bildirən Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin üzvü Müşfiq Məmmədov məsələnin sırf texniki xarakter daşdığını söyləyir: “Bu suallara icraçı orqanlar – Səhiyyə Nazirliyi və Dövlət Tibbi Siğorta və Ekspertiza Agentliyinin verəcəyi cavablar olmalıdır. Bu sualları mənim cavablandıрмаğım məsələnin məğzini açmır”.

AGENTLİK İRADLARI QƏBUL ETMİR

Dövlət Tibbi Siğorta və Ekspertiza Agentliyinin İctimaiyyətlə əlaqələr və kommunikasiya departamentinin müdiri Tural Qurbanov isə sentyabr ayında tibb müəssisələrində çalışan 72 mindən artıq səhiyyə işçisinin əməkhaqlarında artımlara diqqət çəkir: “Səhiyyə işçilərinin əməkhaqqına vəzifə maaşı, əmək şəraitinə görə əlavələr, aylıq sabit ödənişlər, həvəsləndirici əlavələr (bonuslar) və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan digər ödənişlər daxildir. Həvəsləndirici əlavələr iş nəticələrinə uyğun olaraq hesablanır. Bonusların məbləği təsdiq edilmiş tibbi xidmət

tariflərinin müəyyən faizi və göstərilən xidmətlərin sayı nəzərə alınmaqla müəyyən edilir. Bu səbəbdən yüksək tarifli tibbi xidmətlərə görə bonuslar daha çox, aşağı tarifli xidmətlərə görə isə daha az olur”.

Agentlik rəsmisi qeyd edir ki, icbari tibbi siğorta sisteminə tibbi xidmətlərin tarifləri qanunvericiliyə uyğun müəyyən edilir: “Həmin tariflər üzrə əldə olunan vəsait yalnız səhiyyə işçilərinin əməkhaqlarının ödənilməsinə deyil, həmçinin tibbi sərf materiallarının, dərmanların, qidalanma və kommunal xərclərin qarşılanmasına, eləcə də əməliyyatlarda iştirak edən digər personalın əməyinin ödənilməsinə yönəldilir”.

T. Qurbanov bəzən icbari tibbi siğorta çərçivəsində müalicə alan vətəndaşlardan əlavə ödənişlərin tələb olunmasının da qnunsuz olduğunu deyir: “Müştərək maliyyələşmə çərçivəsində göstərilən radioloji xidmətlər istisna olmaqla, icbari tibbi siğorta çərçivəsində təqdim edilən tibbi xidmətlərə görə müəyyən edilmiş tariflərdən əlavə ödəniş alınması qanunvericiliyə ziddir”.

T. Qurbanov özəl klinikaların xidmətindən istifadənin məhdudlaşdırılmasının doğru məlumat olmadığını deyir. Bildirir ki, hazırda Agentlik 200-dən çox özəl tibb müəssisəsi ilə əməkdaşlıq edir: “Həmin müəssisələrdə xəstə qəbulunun hər hansı formada məhdudlaşdırılması ilə bağlı narahatlıq mövcud deyil”.

“GLOBAL MEDIA GROUP”UN NÖVBƏTİ AĞACƏKMƏ AKSİYASI

Aksiyanın məqsədi ətraf mühitin qorunmasına, ekoloji tarazlığın saxlanılmasına və cəmiyyətdə ekoloji məsuliyyətin artırılmasına töhfə verməkdir.

“Global Media Group” Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin dəstəyi ilə oktyabrın 22-də ənənəvi ağacəkmə aksiyasını həyata keçirib. “Yaşıl gələcək birlikdə kök salır” şüarı altında təşkil olunan aksiya Qaradağ rayonunun Müşfiqabad qəsəbəsində baş tutub.

AKSİYANIN MƏQSƏDİ

Qrupa daxil olan media qurumlarının və şirkətlərin əməkdaşlarından, həmçinin Bakı Avropa liseyinin şagirdlərindən ibarət könüllülər ərazinin relyefini və yerli iqlim şəraitini nəzərə alaraq zeytun və şam ağacı tingləri əkilər, onlara aqroteknika qulluq göstərilir.

Aksiyanın məqsədi ətraf mühitin qorunmasına, ekoloji tarazlığın saxlanılmasına və cəmiyyətdə ekoloji məsuliyyətin artırılmasına töhfə verməkdir. BMT-nin Qlobal Sazişinin üzvü olan “Global Media Group” korporativ sosial məsuliyyət siyasəti çərçivəsində ekoloji layihələrə və ətraf mühitin mühafizəsinə xüsusi diqqət yetirir. Qrup gələcək nəsillər üçün daha sağlam və yaşıl mühitin formalaşdırılmasına yönəlmiş təşəbbüslərini mütəmadi olaraq davam etdirir.

“YAŞIL GƏLƏCƏK BİRLİKDƏ KÖK SALIR”

“Global Media Group”un marketing

və kommunikasiya departamentinin rəhbəri Laura Seyidbəyova jurnalistlərə açıqlamasında bildirib ki, “Yaşıl gələcək birlikdə kök salır” şüarı altında Müşfiqabad qəsəbəsində keçirilən aksiyada qrupa daxil olan şirkətlər və Bakı Avropa liseyinin könüllüləri bir araya gələrək ağac əkilər. “Artıq ənənəyə çevrilən bu layihə ilə ətraf mühitin qorunmasına və ekoloji tarazlığa dəstəyimizi göstəririk. İnandırıcı ki, bu kimi addımlar cəmiyyətimizdə ekoloji məsuliyyətin artmasına da xidmət edir. “Global Media Group” olaraq təbiətimizi qorumaq və ölkəmizi daha da yaşllaşdırmaq üçün təşəbbüslərimizi bundan sonra da davam etdirəcəyik”, - deyərək şirkət rəsmisi bildirib.

“GLOBAL MEDIA GROUP” HAQQINDA

“Global Media Group” 2017-ci ildə təsis edilən aparıcı media şirkətlər qrupudur. Qrupa Azərbaycanda və ölkə xaricində fəaliyyət göstərən televiziya kanalları, informasiya agentlikləri, xəbər portalları, qəzetlər və digər media resursları daxildir. “Global Media Group” haqqında daha ətraflı məlumat əldə etmək üçün www.gmg.az veb-saytına və şirkətin müxtəlif sosial şəbəkələrdə olan səhifələrinə (“Facebook” | “Instagram” | “LinkedIn” | “YouTube”) müraciət edə bilərsiniz.

SOCAR - “Eni” əməkdaşlığı müzakirə edilib

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) İtaliyanın “Eni” şirkəti ilə üçüncü ölkələrdə birgə layihələrdə mövcud əməkdaşlığın genişləndirilməsi imkanlarını nəzərdən keçirib.

“Report” xəbər verir ki, bu barədə SOCAR Müşahidə Şurasının sədri, iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov “X” hesabında məlumat verib.

Nazir bildirib ki, bu barədə İtaliyaya işgüzar

səfəri çərçivəsində “Eni” şirkətinin baş icraçı direktoru Klaudio Deskalsi ilə keçirilən görüşdə tərəfdaşlığın genişləndirilməsi məsələləri müzakirə edilib.

O qeyd edib ki, Azərbaycanda bioyanacaq istehsalı üzrə birgə pilot layihənin gedişi, enerji keçidi və texnoloji təcrübə mübadiləsi istiqamətində əməkdaşlıq perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Elm xərcləri 12 faizdən çox artırılır

2027-ci ildə Azərbaycanda dövlət büdcəsi xərclərinin 257,9 milyon manatı və yaxud 0,6%-i elmə ayırmaların payına düşəcək.

“Report” bu barədə “2027-ci il dövlət büdcəsi haqqında” qanun layihəsinə istinadən xəbər

verir. Sənədə əsasən, bu, 2026-cı ilin təsdiq olunmuş proqnozu ilə müqayisədə 12,4% çoxdur. Xatırladaq ki, gələn il büdcə gəlirlərinin 39 milyard

254 milyon manat, büdcə xərclərinin isə 42 milyard 400 milyon manat olacağı gözlənilir.

Kaspi

Təsisçi
Global Media Group

Baş redaktor
İlham Quliyev

Redaksiya
Baş redaktorun müavini - **Azad Əliyev**
Müxbirlər - **Təranə Məhərrəmov, Aygün Əziz, Zərif Salmanlı**
Müəlliflər - **Azər Nuriyev, Xanım Aydın, Sevinc Abbasova, Faiq Təhirov**
Korrektor - **Vüsal Əliyev**

Texniki şöbə
Kreativ direktor - **Murad Arbay**
Dizaynerlər
Lalə Qasımova, İlham İsmayilov, Samirə Əliyeva
Yayım və satış meneceri
Vadim Manafov

Ünvan
Bakı, Səməd Vurğun 34, AF Mall
Telefon: (012) 525 03 31
kaspiqazeti@kaspi.az

Qəzet “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.
Sifariş: 1367
Tiraj: 2000
Müəlliflərin mövqeyi redaksiyanın mövqeyi ilə üst-üstə düşməyə bilər.

“NƏCİB ƏLLƏR” “PSIXO-ART MASTER-KLASI” KEÇİRİB

Gentle Hands “Nəcib Əllər” Uşaqlara Dəstək İctimai Birliyinin təşkilatçılığı və QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə onkoloji və hematoloji xəstəliklərdən müalicə olunan azyaşlıların valideynləri üçün “psixo-art master-klasi” keçirilib.

Psixoloq və art-terapistin iştirakı ilə təşkil olunan master-klas zamanı valideynlər və xəstə yaxınları rənglər və təsvirlər vasitəsilə öz duyğularını ifadə edərək fərdi rəsm əsərləri ərsəyə gətiriblər. Yaradıcılıq prosesi onlara daxili dünyalarına yönəlmək, hisslərini sənətin dili ilə ifadə etmək, gündəlik qayğıların yaratdığı emosional gərginlikdən uzaqlaşaraq

mənəvi rahatlıq tapmaq imkanı verib.

Görüş, həmçinin valideynlərin öz təcrübələrini bölüşməsinə, bir-birini daha yaxından anlamasına və səmimi ünsiyyət şəraitində qarşılıqlı dəstək hissini gücləndirməsinə şərait yaradıb.

Bu cür təşəbbüslər övladlarının müalicə prosesi ilə bağlı çətinliklər yaşayan valideynlərin emosional vəziyyətinə müsbət töhfə vermək, onların mənəvi baxımdan dəstəkləndiklərini hiss etmələrinə şərait yaratmaq, eləcə də birlik, həmrəylik və qarşılıqlı anlayış mühitini möhkəmləndirmək baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

SİSƏN HESAB, KİÇİLƏN ETİBAR

Ölkədə xarici turistlərin iaşə obyektləri tərəfindən aldadılması halları artır. Ekspertlər belə halların ölkənin turizm imicinə mənfi təsir etdiyini, ciddi tədbirlərə ehtiyac olduğunu vurğulayırlar.

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Bakıda yerləşən restoranların birində əcnəbi turistə təqdim olunan hesab ətrafında narazılıq geniş müzakirələrə səbəb olub. Turistin iddiasına görə, sifariş zamanı adi menyuda göstərilən qiymətlər əsas götürülsə də, hesab təqdim edilərkən yeməklərin qiyməti iki dəfə baha hesablanıb. Məbləğin düzəldilməsi üçün dəfələrlə müraciət edilsə də, hesab sifariş etdikləri qiymətlərə uyğunlaşdırılmayıb.

İaşə obyektlərində menyuda göstərilən qiymətlərlə müştərilərə təqdim olunan hesab arasında fərqin yaranması istehlakçı hüquqları və qiymət şəffaflığı məsələsini yenidən gündəmə gətirir. Xüsusilə xarici turistlərlə bağlı bu cür iddialar ölkənin turizm imicinə təsiri baxımından da müzakirə mövzudur.

İstehlakçılar belə vəziyyətlə qarşılaşdıqda hansı addımları atmalıdırlar?

“SON VAXTLAR TURİSTLƏRİN ALDADILMASI DAHA TEZ-TEZ BAŞ VERİR”

Turizmçi Əziz Şiriyev turistlərin aldadılması ilə bağlı problemlərin uzun müddətdir mövcud olduğunu deyir: “Xüsusilə Qəbələ və Quba istiqamətlərində, Bakı və paytaxtətrafi ərazilərdə fəaliyyət göstərən məşhur restoranlarda, eləcə də nəqliyyat xidməti və yerli məhsulların satışı ilə məşğul olanlar arasında belə hallara rast gəlinir. Son vaxtlar bu cür hadisələr daha tez-tez baş verir. Bəlkə də bu səbəbdəndir ki, əvvəllər Azərbaycana üz tutan ərəb turistlər artıq Orta Asiya ölkələrinə gedirlər”. Turizmçi hesab

edir ki, bu cür hallar ictimai qınağa səbəb olmalı və qarşısının alınması üçün müvafiq tədbirlər görülməlidir: “Biz millət olaraq qonaqpərvərlik. Milli-mənəvi dəyərlərimiz var. Bu dəyərlərə söykənərək hər zaman turistlərə hörmətlə yanaşmalıyıq. Bu proseslərə müvafiq qurumlar - Dövlət Turizm Agentliyi, Azərbaycan Turizm Agentlikləri Assosiasiyası, Azərbaycan Hotel Assosiasiyası, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi və Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi tərəfindən nəzarət olunmalıdır”.

Ə.Şiriyevin fikrincə, ölkədə turizm polisinin yaradılmasına da ehtiyac var: “Turist bilməlidir ki, ciddi problemlə qarşılaşarsa, müraciət edə və dəstək ala biləcəyi bir qurum mövcuddur. Turist özünü nə qədər güvənli və təhlükəsiz hiss edərsə, həmin ölkəyə yenidən qayıtmaq və ya oranı başqalarına tövsiyə etmək ehtimalı da bir o qədər artır”.

BİZNES SUBYEKTLƏRİNİN SUI-İSTİFADƏSİ

Azad İstehlakçılar İctimai Birliyinin (AİİB) sədri Eyyub Hüseynovun sözlərinə görə, bəzi restoranlarda əcnəbi turistlərlə düzgün davranılmaması hallarına rast gəlinir: “Bəzi biznes subyektləri onlar üçün yaradılmış şəraitdən sui-istifadə edirlər. Turistlərin yaddaşında belə hadisələr uzun müddət qalır”. İB sədri bildirir ki, iaşə obyektlərində qida keyfiyyəti və qiymətlərlə bağlı şikayətlər daxil olduqda dərhal yoxlama aparılmalı və operativ müdaxilə edilməlidir:

“Antiinhisar və
İstehlak
Bazarına
Nəzarət
Dövlət

Agentliyi və Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi (AQTA) bu məsələlərə daha çevik reaksiya verməlidir”.

“BELƏ HALLAR ÖLKƏNİN TURİZM İMİCİNƏ CİDDİ ZƏRBƏ VURUR”

Azərbaycan Turizm Agentlikləri Assosiasiyasının (ATAA) sədrinin müşaviri Müzəffər Ağakərimov bu cür hadisələri pislədiklərini bildirir: “Belə hallar ölkənin turizm imicinə ciddi zərbə vurur. Təbii ki, bu cür hadisələr baş verdikdə turizm şirkətləri, ekskursiya bələdçiləri turistlərin daha həmin restorana getməsinə tövsiyə etməyəcəklər. Digər tərəfdən, hər hansı vətəndaş və ya turist belə hallarla qarşılaşdıqda, yaxud yeməklərlə bağlı şikayəti olduqda aidiyyəti qurumlara müraciət etməlidir”.

M.Ağakərimov bildirir ki, ölkənin turizm qurumlarının əsas məqsədi daha çox turist cəlb etməkdir: “İaşə obyektlərinin rəhbərləri başa düşməlidir ki, məqsəd təkə pul qazanmaq deyil, həm də ölkənin imicinə töhfə verməkdir. Biz də təşkilat olaraq öz fəaliyyətimiz çərçivəsində turizm şirkətlərinə bu istiqamətdə məlumat və tövsiyələrimizi veririk”.

“TURİSTLƏRİ ALDATMAĞA CƏHD EDƏN İAŞƏ OBYEKTLEƏRİNİN SAYI ÇOXDUR”

Hüquqşünas Arif Nəzərovun sözlərinə görə, belə hadisə ilə qarşılaşan şəxs Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyinə müraciət etməlidir. Onun sözlərinə görə, hazırda bazarda turistləri aldatmağa cəhd edən iaşə obyektlərinin sayı çoxdur və onlara ayrı-ayrılıqda nəzarət etmək çətindir: “Buna görə də həm vətəndaşlar, həm də əcnəbi turistlər belə hallarla üzləşdikdə məsələni ictimailəşdirməli və aidiyyəti qurumlara müraciət etməlidirlər. Zərərçəkən turistlər və ya vətəndaşlar bu kimi hallarla bağlı turizm sahəsinə aid qurumlara da müraciət edə bilərlər”.

İSTEHLAKÇI HÜQUQLARININ POZULMASI

Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyindən bildirildi ki, ictimai iaşə obyektlərində hesablaşmalar menyuda göstərilən qiymətlər əsasında aparılmalıdır: “Sifariş edilən məhsul və xidmətlərin dəyərindən artıq məbləğin tələb edilməsi istehlakçı hüquqlarının pozulması və hesablaşma zamanı istehlakçının aldadılması hesab olunur. Belə hallarla qarşılaşan müştərilər ilk növbədə obyektin rəhbərliyinə müraciət edərək hesabın düzgün hesablanmasını tələb edə bilərlər. Nəticə əldə olunmadıqda isə pozuntunu təsdiqləyən sübutlarla, o cümlədən qəbz və restoranın dəqiq ünvanı barədə məlumatla Agentliyə şikayət ünvanlamaq mümkündür”.

Agentlikdən qeyd olunub ki, sahibkarlıq sahəsində yoxlamalar 2027-ci il yanvarın 1-dək dayandırıldığından, bu müddətdə yalnız qanunvericilikdə nəzərdə tutulan mühüm təhlükə halları ilə bağlı əsaslandırılmış müraciətlər əsasında yoxlama aparıla bilər:

“İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 447.0.1-ci maddəsinə əsasən, istehlakçıların hesablaşma zamanı aldadılmasına görə fiziki şəxslər 350-500 manat, vəzifəli şəxslər 1500-2000 manat, hüquqi şəxslər isə 4000-6000 manat məbləğində cərimə edilə bilərlər”.

**Müzəffər
Ağakərimov**

DÜŞÜNƏN ALQORİTMLƏR, PASSİVLƏSƏN BEYİNLƏR

Süni intellekt işimizi asanlaşdırır və vaxta qənaət edir. Ancaq bu rahatlığın başqa tərəfi də var. Bu gün qarşımıza çıxan ən sadə sualın cavabını belə düşünmək və araşdırmaq əvəzinə, birbaşa ondan soruşuruq.

AYGÜN ƏZİZ
aygunaziz@kaspi.az

Süni intellektlə (Sİ) bir neçə saniyəyə mətn yazmaq, sualın cavabını tapmaq, fotosəhifə redaktə etmək, dizayn hazırlamaq, hətta hazır kod əldə etmək artıq adi hala çevrilib. Daha rahat və səmərəli istifadə yollarını öyrənmək üçün təlimlər də keçirilir. Danılmaz həqiqətdir ki, Sİ işimizi asanlaşdırır və vaxta qənaət edir. Ancaq bu rahatlığın başqa tərəfi də var. Bu gün qarşımıza çıxan ən sadə sualın cavabını belə düşünmək və araşdırmaq əvəzinə, birbaşa Sİ-dən soruşuruq.

Bəs sualların cavabına bu qədər sürətli və rahat çıxış imkanının zamanla düşünmək və araşdırmaq vərdişlərimizi zəiflətməsi mümkündürmü? Neyroelmlə sahəsində geniş yayılmış yanaşmalardan biri "Use it or lose it" ("İstifadə et, yoxsa itir") prinsipidir. Bu yanaşmaya görə, beyin istifadə olunduqca və müxtəlif mürəkkəb tapşırıqlara cəlb edildikcə özünü dəyişdirir və uyğunlaşdırır.

Əgər beyin istifadə edildikcə inkişaf edən bir sistemdirsə, düşünmə prosesini davamlı olaraq texnologiyaya ötürməyin hansı nəticələri ola bilər?

İNTELLEKTUAL MÜSTƏQİLLİYİMİZ İTİRİLİR?

Xəzər Universitetinin İT departament rəhbəri Fərid Musayev bildirdi ki, insanların məlumat axtarmaqdan tutmuş fikir formalaşdırmağa və qərar

verməyə qədər bir çox məsələdə Sİ-yə müraciət etməsi "koqnitiv geriləmə" riskini artırır: "İnsan beyni təbiəti

Fərid Musayev

etibarilə enerjiyə qənaət etməyə meyllidir. Əgər biz düşünmək, analiz etmək və məlumatları sintez etmək əvəzinə hazır cavabları qəbul etməyə alışsaq, beyin bu mürəkkəb əməliyyatları yerinə yetirmək üçün daha az fəal ola bilər. Bu isə müstəqil araşdırma və tənqidi düşünmə qabiliyyətinin zəifləməsi, nəticədə isə intellektual müstəqilliyin azalması riskini yaradır".

"HAZIR CAVABLAR YANLIŞ QƏRARLARA APARIR"

Mütəxəssisin fikrincə, insan hər hansı problemi özü araşdırmaq və həll etmək əvəzinə daim Sİ-dən hazır cavab almağa alışdıqda, zamanla intellektual passivlik yarana bilər: "Problemləri həll etmək üçün lazım olan məlumatı təhlil etmək, məsələyə müxtəlif bucaqlardan baxmaq və məntiqi əlaqələr qurmaq kimi beyin proseslərindən daha az istifadə edildikdə, insan mürəkkəb və qeyri-standart vəziyyətlərdə daha çox çətinlik çəkə bilər. Uzunmüddətli perspektivdə bu, problem həll etmə bacarığının zəifləməsinə və texnoloji sistemlərdən asılılığın artmasına səbəb ola bilər".

F.Musayev həmçinin xəbərdarlıq edir ki, istifadəçi Sİ-nin verdiyi cavabı araşdırmadan qəbul etdikdə yanlış məlumatların yayılması riski artır: "Sİ modelləri bəzən "hallüsinasiya" adlanan fenomen nəticəsində tamamilə uydurma, lakin çox inandırıcı görünən məlumatlar təqdim edə bilər. Araşdırma aparmadan bu cavabları qəbul etmək yanlış məlumatların həqiqət kimi qəbul edilməsinə, yanlış qərarlara və ciddi sosial və ya fərdi fəsadlara yol açır".

"Yalnız bu halda texnologiya bizi zəiflətməyəcək"

İT ekspertinin fikrincə, Sİ-dən istifadənin rahatlıq, yoxsa asılılıq yaratmasını onun hansı məqsədlə və necə istifadə edilməsi müəyyənləşdirir: "Əgər siz Sİ-dən işinizi sürətləndirmək, rutin tapşırıqları avtomatlaşdırmaq və ya yeni ideyalar əldə etmək üçün bir vasitə kimi istifadə edirsinizsə, bu, rahatlıqdır. Lakin süni intellektin verdiyi məlumat olmadan mövzunu anlamaq, analiz etmək və ya qərar vermək qabiliyyətiniz zəifləyirsə, bu, artıq asılılıq riskindən xəbər verə bilər. Süni intellekt sizin köməkçiniz olmalıdır, rəhbəriniz deyil. Onu "cavab verən alət" kimi deyil, "fikir yoldaşı" kimi görməliyik. Ondan birbaşa nəticə almaq üçün deyil, mövzunu fərqli perspektivlərdən görmək, struktur qurmaq və ideyaları süzgəcdən keçirmək üçün istifadə etmək daha məqsədəuyğundur. Yalnız bu halda texnologiya bizi zəiflətməyəcək".

"Hazır cavablar araşdırmaq vərdişini zəiflədə bilər"

Uzman klinik neyropsixoloq Nəzrin Tağızadə deyir ki, əsas risk insanın düşünmə bacarığının bir hissəsini tədricən Sİ-yə ötürməsidir: "İnsan bir problemi həll edərkən sadəcə cavab tapmır. O, məlumatları xatırlayır, diqqətini yönəldir, fərziyyələr irəli sürür, müxtəlif ehtimalları müqayisə edir, səhv edir, yenidən düşünür və nəticəyə özü gəlir. Bu, mürəkkəb düşünmə və problem həll etmə bacarıqlarının inkişafına xidmət edir. Sİ isə bu prosesin böyük hissəsini bizim əvəzimizə həyata keçirə bilər. Bu, işi asanlaşdırır, amma hər asanlıq koqnitiv inkişafımızı dəstəkləmir. Əgər insan əvvəlcə özü düşünür, sonra Sİ-dən fikrini yoxlamaq və daha geniş informasiyaya sahib olmaq üçün istifadə edirsə, texnologiya faydalı köməkçiyə çevrilir. Amma insan problemi özü

analiz etmədən birbaşa Sİ-dən cavab alırsa, nəticəni əldə etsə də, həmin nəticəyə aparıcı düşünmə prosesində zəhin daha az iştirak edir".

Mütəxəssis bildirir ki, hazır cavablara öyrəşmək insanın sual vermək, araşdırmaq, müqayisə etmək və nəticəyə özü gəlmək vərdişlərini də zəiflədə bilər.

"Sİ-DƏN İSTİFADƏ EDİN, AMMA DÜŞÜNMEK BACARIĞINIZI ONA VERMƏYİN"

Neyropsixoloq asılılığın əsas göstəricilərindən birinin insanın Sİ olmadan düşünmək və qərar vermək qabiliyyətinin zəifləməsi olduğunu bildirir: "Məsələn, insan ən sadə məsələlərdə belə əvvəlcə Sİ-yə müraciət edərsə, öz fikrini formalaşdırmağa səbr etmirsə, burada artıq sadəcə rahatlıqdan deyil, funksional koqnitiv asılılıq riskindən danışmaq

mümkündür. Özümüzə bu sualı verməyimiz vacibdir: "Sİ olmasa, mən bu problemi özüm həll etməyə çalışardım?" Əgər cavab getdikcə "xeyr"ə çevrilirsə, bu, diqqət etməli olduğumuz siqnaldir. Burada çox incə bir sərhəd var. Sİ-dən istifadə edin, amma düşünmək bacarığınızı ona verməyin. Çünki gələcəyin əsas problemi Sİ-nin insanlardan daha ağıllı olması deyil, insanların özləri düşünmək üçün getdikcə daha az səy göstərməyə alışması ola bilər".

Nəzrin Tağızadə

SUBSIDİYA DA ARTIR, İDXAL DA

Buğda idxalında davamlı artım qeydə alınır. Subsidiya dəstəyinin və yerli istehsalın artmasına baxmayaraq, idxal göstəricilərinin də yüksəlməsi suallar doğurur.

ZƏRİF SALMANLI
zarifsalmanli@kaspi.az

Azərbaycanda buğda istehsalına milyonlarla manat dövlət dəstəyi göstərilir, məhsuldarlıq artırılır, yeni subsidiya mexanizmləri tətbiq olunur. Buna baxmayaraq, ölkənin buğda idxalına ehtiyacı azalmağa əvəzinə artır. 2026-cı ilin yanvar-avqust aylarında Azərbaycana 841,7 min ton buğda idxal edilib ki, bu da ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 10,8% çoxdur. Beş il ərzində buğda istehsalına 548 milyon manat əkin və məhsul subsidiyası ödənilib, 2025-ci ildə isə buğda üzrə özünütəminatmə səviyyəsi 55,4% təşkil edib. Bəs dövlət dəstəyi niyə idxaldan asılılığı azaltmağa kifayət etmir?

“MƏHSULDARLIQ ARTIR”

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin məlumatına görə, buğda istehsalına dövlət dəstəyinin əsas məqsədi yerli istehsalçının dəstəklənməsi, məhsuldarlığın artırılması və müasir istehsal texnologiyalarının tətbiqinin genişləndirilməsidir: “Bu istiqamətdə müəyyən artım da var. 2026-cı ildə buğda üzrə məhsuldarlıq 2021-ci illə müqayisədə 10,3%, 2025-ci illə müqayisədə isə 8,4% artaraq hektardan 36,3 sentnerə çatıb. Bu il buğda əkin sahəsi 460,5 min hektar, istehsal isə 1 milyon 605,3 min ton təşkil edib. Lakin əkin sahələrinin azalması fonunda buğda idxalı artıb. 2026-cı ilin yanvar-avqust aylarında idxal 841,7 min ton olub. Buğda strateji ərzaq məhsulu olduğundan, idxal daxili bazarda mövcud tələbatın tam və fasiləsiz təmin edilməsinə xidmət edir”.

“DÖVLƏT DƏSTƏYİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTİNDƏ TƏDBİRLƏR GÖRÜLÜR”

Nazirlikdən bildirildi ki, yerli istehsalın

daxili tələbatın ödənilməsində payının artırılması üçün məhsuldarlığın yüksəldilməsi, müasir suvarma sistemlərinin genişləndirilməsi, sertifikatlı toxumdan istifadənin təşviqi, torpaqların konsolidasiyası və dövlət dəstəyi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində tədbirlər görülür: “Bu məqsədlə 2026-2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı təsdiq edilib. Proqramda buğda istehsalı ilə bağlı konkret hədəflər müəyyənləşdirilib. Buğda istehsalı üzrə ixtisaslaşmış rayonlarda məhsuldarlığın 50 sentner/hektara çatdırılması, ölkə üzrə buğda istehsalının isə 20% artırılması nəzərdə tutulur. Bundan başqa, Qəbələ və Salyanda 20 min hektar sahədə torpaqların konsolidasiyası, təsərrüfatdaxili suvarma şəbəkəsinin qurulması, kadastr xəritələrinin yenilənməsi və su resurslarından istifadənin daha effektiv idarə olunması ilə bağlı pilot model tətbiq edilir”.

YENİ SUBSIDİYA MEXANİZMİ NƏYİ DƏYİŞƏCƏK?

Həmçinin bildirildi ki, 2027-ci il üçün yeni dövlət dəstəyi mexanizmlərində müasir suvarmadan istifadə edən fermerlərə daha yüksək subsidiya nəzərdə tutulub: “22 ixtisaslaşmış rayonda müasir suvarma altında buğda əkininə 400 AZN/ha, ənənəvi suvarma və dəmyə şəraitində taxıl əkinlərinə isə 200 AZN/ha subsidiya ödəniləcək. Bütün suvarılan ərazilərdə bir parseldə azı 5 hektar buğda əkinindən əvvəl lazer hamaralama tətbiq edən fermerlərə ilk il əkin subsidiyasına əlavə olaraq 250 AZN/ha ödəniləcək. Eyni zamanda, buğda və arpa üzrə sertifikatlı toxumdan istifadə tələbi 5 hektara endirilib. 2026-2027-ci əkin mövsümündə sertifikatlı toxum istifadə etməyən fermerlərin əkin subsidiyası 50% azaldılacaq. 2027-2028-ci əkin mövsümündə isə belə fermerlər üçün subsidiya əmsali sıfır qəbul ediləcək”.

“SUBSIDİYA TƏKBAŞINA KİFAYƏT ETMİR”

Lənkəran Dövlət Universitetinin Aqrar və mühəndislik fakültəsinin müəllimi Nəhid Əzizlinin sözlərinə görə, buğda idxalının 10,8% artmasını yalnız daxili istehsalın tələbatı ödəməməsi ilə izah etmək olmaz: “Burada daxili tələbatın strukturu, ərzaqlıq və yemlik buğdaya ehtiyac, eləcə də bazarın keyfiyyət tələbləri nəzərə alınmalıdır. Bununla belə, 841,7 min ton buğdanın idxal edilməsi və bu göstəricinin bir il ərzində 81,7 min ton artması daxili istehsalın məhsuldarlığı və rəqəbat qabiliyyəti məsələsini gündəmdə saxlayır”.

Ekspert hesab edir ki, buğdaya subsidiya verilməsi avtomatik olaraq idxalın azalması demək deyil: “Subsidiya istehsalçının xərclərinin müəyyən hissəsini kompensasiya edir və istehsala stimül yaradır. Lakin fermerin qərarına toxum, gübrə, yanacaq, suvarma, texnika, əmək və digər xərclərin səviyyəsi, eləcə də məhsulun satış qiyməti də təsir göstərir. Əgər bir hektardan əldə olunan məhsuldarlıq aşağıdırsa, subsidiya olsa belə, fermer üçün istehsalın iqtisadi səmərəliliyi kifayət qədər yüksək olmaya bilər. Əsas məsələ subsidiya ilə real məhsuldarlıq və fermerin gəlirliliyi arasında əlaqənin qurulmasıdır”.

Nəhid Əzizli

“DAHA ÇOX ƏKİN” DEYİL, “DAHA MƏHSULDAR VƏ DAHA SƏMƏRƏLİ ƏKİN”

N.Əzizlinin fikrincə, Azərbaycanda buğda istehsalındakı problem bir amillə məhdudlaşmır: “Su təminatı, torpağın münbitliyi, keyfiyyətli toxum, düzgün gübrələmə, aqrotekniki tədbirlərin vaxtında aparılması və istehsal xərclərinin optimallaşdırılması bir-

biri ilə bağlı məsələlərdir. Xüsusilə su təminatının zəif olduğu ərazilərdə yüksək məhsuldarlığa nail olmaq çətindir. Torpağın aqrokimyəvi xüsusiyyətləri nəzərə alınmadan aparılan gübrələmə isə həm iqtisadi baxımdan səmərəsiz ola, həm də torpağın münbitliyinə

uzunmüddətli təsir göstərə bilər. Buna görə də buğda istehsalında torpaq analizləri və elmi əsaslandırılmış gübrələmə sistemi daha geniş tətbiq edilməlidir. Keyfiyyətli toxum da məhsuldarlığın əsas şərtlərindən biridir. Burada yalnız toxumun miqdarı deyil, onun genetik potensialı,

sertifikatlaşdırılması və konkret torpaq-iqlim şəraitinə uyğunluğu əhəmiyyət daşıyır. 2026-cı ildən sertifikatlı toxum istifadəsinə dair tələblərin sərtləşdirilməsi bu istiqamətdə atılan addımlardan biridir. Eyni zamanda, yerli toxumçuluğun inkişaf etdirilməsi də əhəmiyyətlidir”.

N.Əzizlinin fikrincə, buğda üzrə əsas hədəf sadəcə “daha çox əkin” deyil, “daha məhsuldar və daha səmərəli əkin” olmalıdır. Xaricdən buğda asılılığını azaltmaq üçün isə yalnız subsidiyaya deyil, bütöv istehsal zəncirinə diqqət yetirmək lazımdır.

BAZARDA KƏND YUMURTASI İLƏ BAĞLI NƏZƏRƏÇARPAN QIYMƏT ARTIMI MÜŞAHİDƏ OLUNUR

YUMURTA BAZARINDA MÖVSÜMİ DƏYİŞİKLİK

SEVİNC ABBASOVA

Son günlərdə bazarda “kənd yumurtası”nın qiymətində artım müşahidə olunur. Bir müddət əvvəl ədədi 30 qəpiyə satılan yumurtanın qiyməti hazırda 40-50 qəpiyə yüksəlib. Bahalaşma təkcə “kənd yumurtası” ilə məhdudlaşmır, broyler yumurtasının qiymətində də artım qeydə alınıb. Adətən qış aylarında müşahidə olunan qiymət artımının bu il daha erkən başlaması isə qarşıdakı aylarda qiymətlərin hansı səviyyəyə çatacağı ilə bağlı suallar yaradır.

Bəs, yumurtanın bahalaşmasına səbəb olan amillər hansılardır? Mövcud tendensiya davam edərsə, qış aylarında “kənd yumurtası”nın qiyməti hansı həddə çata bilər?

MÜASİR TOYUQ CİNSLƏRİ VƏZİYYƏTİ DƏYİŞƏ BİLƏR

Kənd təsərrüfatı məsələləri üzrə ekspert Mircavid Həsənov bildirib ki, adətən oktyabr ayının əvvəlindən və ya ortalarından etibarən fərdi təsərrüfatlarda yumurta istehsalı azalmağa başlayır. Onun sözlərinə görə, bu hal sənaye quşçuluğunda müşahidə olunmur, çünki sənaye təsərrüfatlarında ilboyu yumurta istehsalı davam edir.

Ekspertin sözlərinə görə, fərdi təsərrüfatlarda yumurta istehsalının mövsümi azalması əsasən ənənəvi yerli toyuqlarla bağlıdır. Soyuq havalar və gün işığının azalması onların yumurta verməsinə təsir göstərir. Lakin son illər fərdi təsərrüfatlarda məhsuldar toyuq cinslərinin sayının artması bu vəziyyəti tədricən dəyişir.

M. Həsənov qeyd edib ki, bəzi müasir cinslər əlverişli şəraitdə ildə 300-ə qədər yumurta verə bilər. Bu toyuqlar mövsümi dəyişikliklərdən daha az təsirləndiyindən, onların fərdi təsərrüfatlarda yayılması qış aylarında istehsalın kəskin azalmasının qarşısını ala bilər.

M. Həsənovun sözlərinə görə, qış aylarında “kənd yumurtası”nın istehsalının azalması bazarda mütləq qıtlıq yaranacağı demək deyil. Hava şəraiti yaxşılaşdıqda və toyuqların saxlanıldığı yerlərdə uyğun temperatur təmin edildikdə, yumurta istehsalı yenidən arta bilər.

Ekspert hesab edir ki, məhsuldar toyuq cinslərinin sayının artması

“Kənd yumurtası”nın bahalaşmasının başlıca səbəbləri arasında mövsümi amillər və yem tədarükündəki qiymət artımı göstərilir. Ekspertlər deyirlər ki, “kənd yumurtası” əsasən kiçik təsərrüfatlarda istehsal olunduğundan, onların xərclərindəki artım qiymətlərə daha tez təsir göstərir.

nəticəsində fərdi təsərrüfatlarda yumurta istehsalının mövsümi azalması gələcəkdə daha az hiss olunacaq. Buna görə də qarşıdakı qış aylarında ciddi yumurta qıtlığı gözlənilmir.

YEM VƏ SAXLANMA XƏRCLƏRİ QIYMƏTƏ TƏSİR EDİR

Liberal İqtisadçılar Mərkəzinin sədri Akif Nəsirli isə bildirib ki, “kənd yumurtası”nın qiymətində müşahidə olunan artım yalnız mövsümi amillərlə izah etmək düzgün olmaz. Onun sözlərinə görə, qiymətlərin formalaşmasına həm istehsal xərclərinin yüksəlməsi, həm də bazara çıxarılan məhsulun həcmi təsir göstərir.

A. Nəsirli qeyd edib ki, yem, xüsusilə taxıl və digər yem

komponentləri, eləcə də quşların saxlanması və daşınması xərclərinin artması məhsulun maya dəyərini yüksəldə bilər.

Mərkəz sədrinin sözlərinə görə, “kənd yumurtası” əsasən kiçik təsərrüfatlarda istehsal olunduğundan, onların xərclərindəki artım qiymətlərə daha tez təsir göstərir. Təklifin azalması ilə yanaşı, istehlakçıların “kənd yumurtası”na üstünlük verməsi də bahalaşmanı sürətləndirir.

BAHALAŞMA NİYƏ ERKƏN BAŞLAYIB?

A.Nəsirli bildirib ki, bu il qiymət artımının əvvəlki illərlə müqayisədə daha erkən başlamasının səbəblərini müəyyənləşdirmək üçün istehsal və satış həcmi, yem qiymətləri və bazardakı real təklif barədə məlumatları müqayisə etmək lazımdır. Onun fikrincə, əgər bahalaşma əsasən mövsümi istehsal azalması ilə bağlıdırsa, qiymətlər müəyyən müddətdən sonra sabitləşəcək. Lakin yem və digər istehsal xərclərinin artması davam edərsə, bahalaşma daha

uzunmüddətli xarakter alacaq.

İqtisadçı diqqətə çatdırıb ki, “kənd yumurtası”nın bazarı sənaye üsulu ilə istehsal olunan yumurtanın bazarı ilə fərqlənir. Məhsulun əsasən kiçik təsərrüfatlar tərəfindən istehsal və satış edilməsi qiymətlərin müxtəlif ərazilərdə fərqli dəyişməsinə səbəb ola bilər.

Qış aylarında qiymətlərin necə dəyişəcəyinə gəlinə, A. Nəsirli bununla bağlı indidən dəqiq proqnoz verməyin çətin olduğunu bildirib. Onun sözlərinə görə, əsaslandırılmış proqnoz vermək üçün hazırkı satış qiymətləri, əvvəlki illərin mövsümi göstəriciləri və istehsal xərclərinin dinamikası barədə konkret məlumatlar olmalıdır.

Mərkəz sədrinin fikrincə, mövcud artım davam edərsə, qiymətlərin daha da yüksəlməsi mümkündür. Bununla belə, bahalaşmanın miqyası bazarda təklifin nə dərəcədə azalacağından və istehsal xərclərinin necə dəyişəcəyindən asılı olacaq.

SƏNAYE YUMURTASI BAHALAŞMAYACAQ

Azərbaycan Quş Əti, Yumurta İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyasının İdarə Heyətinin sədri Mürvət Həsənlı bildirib ki, “kənd yumurtası”nın bahalaşması mövsümi xarakter daşıyır. Onun sözlərinə görə, yay aylarında gündəlik satışa çıxarılan “kənd yumurtası”nın həcmi 380 min ədəd olduğu halda, hazırda bu göstərici 80-120 min ədəd arasında dəyişir.

Assosiasiya sədri qeyd edib ki, havaların soyuması və gün işığının azalması kənd toyuqlarının yumurta vermə imkanlarına təsir göstərir. Nəticədə istehsal azalır, bazara çıxarılan məhsulun həcmi aşağı düşür və bu da “kənd yumurtası”nın qiymətində artımla nəticələnir.

M. Həsənlı vurğulayıb ki, “kənd yumurtası”nın qiymətindəki artım sənaye üsulu ilə istehsal olunan yumurtanın bahalaşmasına səbəb olmayacaq.

SƏRGİ SALONUNDAKI ÜMİD VƏ TƏRƏDDÜD

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Həyat ekrandan böyükdür: bir uşaq, bir kitab, bir gerçək dünya". XII Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisinin builki şüarı belədir. Kitabın ekranlardan üstünlüyünə, mütaliənin əhəmiyyətinə diqqət çəkən bu çağırış fonunda isə bir sual yaranır: sərgi insanları kitaba nə dərəcədə yaxınlaşdırır? Bakı Ekspo Mərkəzində nəşriyyatlar, yazıçılar və oxucular bir araya gəlsə də, tədbirin ədəbiyyatımıza töhfəsi, ziyarətçilərin marağı və müasir müəlliflərə dəstək məsələsində fikirlər müxtəlifdir. Sərgidə canlanma görünərlər də var, onun...

YAZIÇI VƏ ŞAİRLƏR ARASINDA RƏQABƏT CANLANIB

Yazıçı-dramaturq Elçin Hüseynbəyli kitab sərgisində ötən illərlə müqayisədə canlanma hiss etdiyini bildirir. Onun sözlərinə görə, builki sərgi həm xarici qonaqların, həm də nəşriyyatların sayına görə daha zəngindir: "Bu cür tədbirlər kitaba marağın artmasına və nəşriyyatların fəaliyyətinin stimullaşdırılmasına müsbət təsir göstərir. Elə insanlar var ki, heç yerə çıxmırlar, amma kitab adı gələndə sərgi salonlarında istirahət edir, vaxtlarını maraqlı keçirirlər. Bu baxımdan da kitab sərgisi oxucuları cəlb edir". E.Hüseynbəyli Mədəniyyət Nazirliyinin "Öz yazarını seç" layihəsini də ədəbiyyata marağın artması, eləcə də yazıçı və şairlər arasında müzakirə və rəqabətin canlanması baxımından əhəmiyyətli olduğunu qeyd edir: "İnsanlar bu layihədə də fəal iştirak edirlər. Deməli, kitabı, dinamikani izləyirlər".

"KİTAB QURDLARI" NIN SAYI ARTMAYIB

Tanınmış şair, "Ulduz" jurnalının baş redaktoru Qulu Ağsəs kitab sərgisinə marağın arzulanan səviyyədə olmadığını fikrindədir: "Sərgiyə maraq bizim istədiyimiz səviyyədə deyil. Ümumiyyətlə, kitaba, sərgiyə marağımız da istədiyimiz səviyyədə deyil. Ötən illərlə müqayisədə dəyişən təqvimin rəqəmləridir, kitab satanlar da, alanlar da eynidir. Kitab "qurdları"nın da sayı artmayıb. Qarşıda görməli olduğumuz çox iş var. Amma hər halda, kitaba maraq yaratmaq üçün mütləq kitab sərgisi keçirmək lazımdır. Nə yaxşı ki, bunu edirlər..." Şair mövcud vəziyyətə baxmayaraq, gənclərin kitaba marağını müsbət qiymətləndirir: "Sevindiricidir ki, hazırkı durğun vəziyyətə baxanda kitabı, mütaliəni sevən, ən azı onunla şəkil çəkdirmək istəyən, öz ədəbiyyatını oxumaq istəməsə də, xarici ədəbiyyata meyl edən kifayət qədər gənc var. Bu da mənim xoşuma gəlir". Qulu Ağsəs kitab sərgilərinin daha tez-tez keçirilməsini və ölkədə mütaliəyə marağın artmasını istəyir: "Mən öz növbəmdə yeni çapdan çıxan və bazar günü imza günü keçiriləcək "Saat 6-nı gözləyirəm" esselər kitabının təqdimatına oxucuların maraq göstərməsini arzulayıram!"

Elçin Hüseynbəyli

XII Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisi nəşriyyatları, yazarları və oxucuları bir araya gətirir. Amma tədbirin Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına real təsirini yetərli saymayanlar da az deyil.

"Əsas oxucu auditoriyamız 18-27 yaş arası gənclərdir"

Milli Kitab Mükafatının təsisçisi, sahibkar Nigar Köçərli sərgidə nəşriyyatların və kitab satışı ilə məşğul olan müəssisələrin sayında artım olduğunu bildirir. Bununla belə, o, ölkədə kitab mağazalarının sayını yetərli hesab etmir: "Nəşriyyat və kitab satışı sahəsindəki artımı ilk növbədə kitabın üzərinə qoyulan əlavə dəyər vergisinin (ƏDV) ləğvi ilə əlaqələndirirəm. Amma yenə də ümumi vəziyyətlə razı deyiləm. Dünya ölkələrinə nəzər salsaq, bizim ölkəmizdə ən azı 1500 kitab mağazası olmalıdır. Amma cəmi 50-60 kitab

mağazamız var". N.Köçərli sərgiyə oxucuların daha çox maraq göstərməsini arzulayır: "Çox istərdim ki, sərgiyə daha çox adam gəlsin. Dövlət qurumlarının və müxtəlif təşkilatların nümayəndələrinin tədbirə qatılması bizə xoşdur. Ancaq istərdim ki, oxucular daha çox maraq göstərsin". N.Köçərli də sərgidə iştirak edən gənclərin kitaba marağını müsbət qiymətləndirir: "Gənclərin marağı var. Onlarla müqayisədə yaşlı təbəqə kitaba daha az maraq göstərir. Sanki gənclikdə oxuduqları kitablarla kifayətlənirlər. Ancaq mütaliə elə bir şeydir ki, görək daim həyatında olsun. Bu mənada əsas oxucu auditoriyamız 18-27 yaş arası gənclərdir".

Nigar Köçərli

İştirak üçün dəvət alsa da, imtina edib

Şairə, nasir Aysel Əlizadə bir az fərqli mövqedədir. O, sərgidən dəvət alsa da, iştirakdan imtina edib. Hesab edir ki, bu sərgi Azərbaycan ədəbiyyatının və müasir yazıçıların inkişafına ciddi töhfə vermir: "Bu cür tədbirlər əsasən nəşriyyatların kitab satışına imkan yaradır. Bu kimi sərgiləri nəşriyyatlar və mətbu evləri üçün bir neçə gün ərzində daha çox kitab satmaq üçün kiçik imkan kimi görürəm. Ancaq kitab sərgisinin Azərbaycan ədəbiyyatı, xüsusən də müasir yazıçılar üçün hər hansı müsbət təsir, fayda verdiyini düşünmürəm. Sərginin Azərbaycan ədəbiyyatına heç bir töhfəsi yoxdur, yazıçıların həyat şəraitini yaxşılaşdırmır, onları dəbə salmır, dəstəkləmir. Əvvəllər getmişəm, xoşuma gəlməyib. Yazıçılığa faydalılığını da görməmişəm. Mən ancaq orda vaxt itirirəm, enerjim gedir". A. Əlizadə hesab edir ki, hazırda Azərbaycan ədəbiyyatının populyarlaşmaq üçün başqa formata ehtiyacı var: "Azərbaycan ədəbiyyatı, müasir yazıçıların yaradıcılığının inkişafı, yaradıcılığa dəstəklə bağlı, daha miqyaslı bir fəaliyyət ortada olsa, gedərdim. Amma bunu görmürəm. Bizim yazıçıların başqa formatlara ehtiyacı var. Amma onu da edən yoxdur. Heç kəs bunun üçün pul və enerji xərcləmək istəmir. Buna görə də Azərbaycan ədəbiyyatı da, yazıçısı da yaxşı vəziyyətdə deyil. Bu tədbirlər kustar üsulla keçirilir. Eyni adamlar, eyni çıxışlar olur. Mən bu cür kütləvi tədbirlərin içərisində olmaq istəmirəm".

Aysel Əlizadə

Mövcud rəqəmlərə əsasən, çempionatın baş tutan 46 qarşılaşmasında orta izləyici sayı 3 056 nəfərdir və bu, iki dəfədən çox artım deməkdir. Beləliklə, biz çəkinmədən vəziyyətin müsbətə doğru dəyişdiyini söyləyə bilərik.

AZARKEŞLƏR STADIONLARA

QAYIDIR

**Rəqabət
marağı
artırır**

Azərbaycanlı futbol azarkeşləri yenidən stadionlara qayıdırlar. Komandaların əsasən Bakıda cəmləşdiyi, cəmi 8 klubun mübarizə apardığı liqa formatının hökm sürdüyü dövrdə ölkəmizdə ən çətin günlərini yaşayan "idmanın şahı"nda vəziyyət tədricən dəyişir. Azarkeş marağındakı müsbət dinamika ildən-ilə daha aydın hiss olunur.

RƏQƏMLİ PANORAMA

Bu mövsüm Azərbaycan Premyer Liqasında geridə qalan 8 turu ümumilikdə 140 mindən bir qədər artıq azarkeş izləyib. Bu, ötən mövsüm 33 tur üçün cəmi tamaşaçı sayının təxminən yarısıdır. Çempionatın heç ¼ hissəsinin keçirilmədiyini nəzərə alsaq, hazırkı göstərici olduqca yaxşı hesab edilməlidir. Koronavirus pandemiyasından sonra stadionların azarkeşlərə tam açıldığı dövrü nəzərə alsaq, ən yüksək göstərici keçən mövsüm qeydə alınıb. Baş tutan 198 qarşılaşmada yaşananlara 286 minə yaxın azarkeş tribunadan canlı şahidlik edib. Bu isə hər oyunda 1 443 nəfərin yer aldığı deməkdir. Bəli, bu, futbol üçün elə də yüksək rəqəm hesab edilməməlidir. Ancaq cəmi 5 mövsüm əvvəl orta göstəricinin cəmi 795 nəfər olduğunu nəzərə alsaq, az qala ikiqat artımın olması sevindirici məqamdır. Bu gedişatla mövsümün sonunda keçən illik nəticənin ikiqatına nail olmaq tamamilə real görünür. Mövcud rəqəmlərə əsasən, çempionatın baş tutan 46 qarşılaşmasında orta izləyici sayı 3 056 nəfərdir və bu, iki dəfədən çox artım deməkdir. Beləliklə, biz çəkinmədən vəziyyətin müsbətə doğru dəyişdiyini söyləyə bilərik.

Son illərdə futbolumuzda aparılan islahatlar klubların ümumi səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olub. Komanda sayının artırılıb 12-yə çatdırılması ilə futbolun miqyası böyüyüb. Hər nə qədər yerli oyunçuların mövqelərini zəiflətmək riski daşısa da, legioner limitinin ləğvi də komandaların daha yaxşı əcnəbilərlə daha iddialı olmasına səbəb olub. Bunların fonunda ötən mövsüm "Qarabağ"ın uzun illər davam edən hegemonluğuna son qoyuldu. "Sabah" həm Premyer Liqada, həm ölkə kubokunda Ağdam klubunu üstələməyi bacardı. Üstəlik, çempionatda güclənən "Neftçi", daha iddialı "Turan Tovuz", stabil "Zirə" kimi nümunələr var. Xüsusilə "ağ-qaralar"ın uğurlu çıxışı və yenidən avrokuboklara vəsiqə qazanması qeyd edilməlidir. Düzdür, "Neftçi" azarkeşləri komandanın pis vaxtlarında da "flaqman"ı tək qoymurdular, lakin nəticələrin azarkeşlərin tribunaya gəlməsində rol oynaması şübhəsizdir. Tovuz stadionunda aparılan yenidənqurma işləri, işıqlandırma sisteminin qurulmasının oyunların daha münasib saatlara salınmasına imkan verməsi Qərb təmsilçisinin oyunlarındakı tamaşaçı sayına da təsir edib. Rəqabət səviyyəsinin artması azarkeşlərin marağının artmasına səbəb olur.

Doğma arenada oynaması "Kəpəz" in nəticələrinə də təsirsiz ötürşməyib

Azərbaycan Premyer Liqasında mövsümün əsas qazancı barədə danışsaq, artıq indidən çəkinmədən bunun Gəncə şəhər stadionu olduğunu söyləyə bilərik. Uzun müddət stadion problemi yaşayan "Kəpəz" avqustun 30-da "Turan Tovuz"a qarşı Qərb derbisi ilə öz məbədinə qayıtdı. Yenidən tikilən Gəncə şəhər stadionundakı ilk oyunu tribunadan 13500 azarkeş izlədi. Artıq ilk oyundan göründü ki, oradakı oyunlar azarkeş marağına görə digər qarşılaşmaları üstələyəcək. "Kəpəz" in bu mövsüm keçirdiyi 5 oyununda ümumilikdə 68 minə yaxın azarkeş izləyib. Bu, ümumi sayın az qala yarısıdır. Bu mövsüm Gəncədə "Kəpəz" in "Qarabağ", "Neftçi" kimi rəqiblərlə tarixi rəqabətə söykənən oyunlarının olduğunu nəzərə alsaq, hətta 15 min nəfərdən artıq tutuma malik olan stadionun kifayət etməyəcəyini söyləmək olar. İstənilən halda, böyük futbolun

Gəncəyə qayıtməsi, bu oyuna ac olan yerli azarkeşlərin sevimli komandalarını rahat şəkildə dəstəkləmələri ümumilikdə futbolumuz adına müsbət məqamdır. Çünki Gəncə hər zaman Azərbaycan futbolunun məbədlərindən biri olub. Doğma arenada oynaması "Kəpəz" in nəticələrinə də təsirsiz ötürşməyib. Son illər autsayderlər sırasında yer alan "sarı-göylər" bu mövsüm stabil çıxışı ilə diqqət çəkir və üst pillələrə yüksəlmək uğrunda mübarizə aparır.

DİNAMİKA MÜSBƏTDİR, AMMA...

Müşahidələr və konkret rəqəmlər Azərbaycan futbolunda azarkeşlər baxımından irəliləyiş olduğunu aşkar göstərir. Lakin hələ də bu baxımdan ciddi problemlər qalmaqdadır. Xüsusilə, bəzi klubların stadion problemi ilə üzləşməsi, öz doğma rayonlarında oynamaması,

onların dəstəkdən məhrum olması ilə nəticələnir və ümumi mənzərəyə mənfi təsir göstərir. Bu baxımdan xüsusilə "Araz-Naxçıvan" və "İmişli" ni qeyd etmək lazımdır. Muxtar respublika təmsilçisi bir neçə il Bakıda məskunlaşdıqdan sonra bu mövsüm oyunlarını gah Qəbələdə, gah Şamaxıda keçirir. Təsədüfi deyil ki, azarkeşlərin ən az maraq göstərdiyi qarşılaşmalar da məhz "Araz-Naxçıvan" in ev oyunlarıdır. Son məlumata görə Naxçıvan şəhər stadionunda təmir işlərinə başlanıb. Klub doğma şəhərinə qayıtsa, bu, şübhəsiz, həm nəticələrin yaxşılaşmasına səbəb olar, həm komandanın oyunlarına marağı artırar. "İmişli" isə Qubadan sonra indi də oyunlarını Yevlaxda keçirir. Vaxtilə "MKT Araz" in oyunları zamanı İmişlidə stadion tamamilə dolurdu. Təəssüf ki, klub problemin aradan qaldırılması üçün hansısa real addım atmır. Stadionsuz

Premyer Liqa klubları arasında "Şəfa" da var. Komandanın köhnə "Şəfa" stadionuna köçəcəyi deyilsə də, proses hələ tamamlanmayıb. Klub hazırda Sumqayıtda oynamaq məcburiyyətindədir. Yeri gəlmişkən, "gənclik şəhəri" təmsilçisi "Sumqayıt" özü də əsas stadionunun ot örtüyündəki problem səbəbindən ehtiyat stadionda oynayır və bu da azarkeş sayına mənfi təsir göstərir. Nəhayət, "Sabah" uzun illər məskunlaşdığı Masazırı tərk edir. Komanda yaxın zamanda ev oyunlarını Mərdəkanda keçirəcək. "Sabah" in azarkeşlərlə bağlı apardığı fəaliyyət olduqca müsbət idi və Masazırda azarkeş ordusu formalaşmışdı. İndi prosesi Mərdəkanda sıfırdan başlamaq lazım olacaq. Bununla belə, ərəzinin ümumi xüsusiyyəti Bakı kəndləri ilə işləmək fürsəti kluba əlavə imkanlar qazandırır.